

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Analýza pokrytí migrační krize na titulních stranách deníku Právo

Analysis of the migration crisis agenda on front pages of the Czech daily
Právo

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Barbora Janů

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Polách, M.Phil., Ph.D.

Olomouc

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím citované literatury.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Vladimíru Poláchovi, M.Phil., Ph.D. za trpělivý přístup a cenné rady.

ÚVOD	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 NASTOLOVÁNÍ AGENDY	6
1.1.1 <i>Agenda setting</i>	6
1.1.2 <i>Gatekeeping</i>	7
1.1.3 <i>Framing</i>	8
1.1.4 <i>Priming</i>	8
1.2 ZPRAVODAJSKÁ REPREZENTACE.....	9
1.2.1 <i>Reprezentace skutečnosti</i>	9
1.2.2 <i>Stereotypizace</i>	11
1.2.3 <i>Metaforizace</i>	12
1.2.4 <i>Terminologie</i>	15
1.3 MORÁLNÍ PANIKA	16
1.3.1 <i>Bad news for refugees</i>	21
2 METODOLOGIE	24
2.1 CÍL VÝZKUMU	24
2.1.1 <i>Výzkumné otázky</i> :.....	24
2.2 POSTUP ANALÝZY	24
2.3 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	25
3 ANALYTICKÁ ČÁST.....	28
3.1 VO1.: S JAKOU ČETNOSTÍ INFORMOVALO PRÁVO O MIGRAČNÍ KRIZI NA TITULNÍCH STRANÁCH V PRŮBĚHU ROKU 2015?.....	28
3.2 VO2: V JAKÝCH TEMATICKÝCH KATEGORIÍCH SE NEJČASTĚJI O MIGRANTECH INFORMOVALO? JAKÉ KATEGORIE BYL VĚNOVÁN NEJVĚTŠÍ PROSTOR A JAK SE JEJICH PROSTOR MĚNIL V PRŮBĚHU ROKU?	31
3.2.1 <i>Leden – květen</i>	31
3.2.2 <i>Červen</i>	32
3.2.3 <i>Červenec</i>	33
3.2.4 <i>Srpen</i>	34
3.2.5 <i>Září</i>	35
3.2.6 <i>Říjen</i>	36
3.2.7 <i>Listopad</i>	37
3.2.8 <i>Prosinec</i>	37
3.2.9 <i>Rozhovory</i>	38
3.2.10 <i>Shrnutí</i>	39
3.3 VO3: DOCHÁZELO V TEXTECH K PROBLEMATICKÉMU SPOJENÍ „NELEGÁLNÍ MIGRANT“?	42
3.4 VO4: JAK BYL MIGRANT NEJČASTĚJI ZOBRAZOVÁN V TITULCÍCH TEXTŮ?.....	45
3.4.1 <i>Důraz na čísla</i>	46
3.4.2 <i>Metaforizace</i>	47
3.5 VO5: BYLO V TEXTECH POUKAZOVÁNO NA DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ MIGRANTŮ?	49
3.5.1 <i>Migrant jako hrozba pro naši kulturu a tradici</i>	49
3.5.2 <i>Migrant jako terorista</i>	50
3.5.3 <i>Migrant jako narušitel běžného života</i>	52
3.5.4 <i>Migrant jako agresor, nebo podvodník</i>	52
3.5.5 <i>Shrnutí</i>	53
3.6 VO6: V KOLIKA PŘÍPADECH DOSTAL MIGRANT MOŽNOST SE VYJÁDŘIT?.....	54
ZÁVĚR	56
RESUMÉ	57
ANOTACE	59
ZDROJE.....	60
PŘÍLOHY	67

Úvod

Bakalářská práce zkoumá vybrané atributy, které vycházejí z teorie morální paniky a trendů, které byly v migračním diskurzu popsány v zahraničních studiích. Výzkumné otázky, které z těchto poznatků vzešly, sledujeme na textech titulních stran deníku Právo po dobu celého roku 2015. Texty titulních zpráv volíme jako shrnutí toho, co bylo redakcí vybráno jako nejvýznamnější¹ a hodno uveřejnění na straně titulní. Omezení pouze na tyto texty nám také umožňuje sledovat situaci po celý rok. Zároveň se jedná o období, kdy česká média intenzivně poskytují prostor, dříve ne tak relevantnímu, tématu migrace do Evropy. Vybrané atributy a trendy sledujeme s předpokladem, že právě v průběhu mediálního pokrytí v roce 2015, který byl zároveň prvním rokem takto intenzivního pokrytí na české mediální scéně, se postupně ustanovily konzistentní a opakující se metody ztvárnění migračního dění. Tyto metody mohly významně přispět k formování postojů české veřejnosti vůči migrační tematice. Cílem empirické části této práce je nalézt a prezentovat hlavní témata a vybrané symboly, se kterými deník Právo na titulních stranách pracoval ve spojení s migrační krizí.

Inspirací pro výzkumné otázky byly poznatky ze studií, které se věnovaly migrační tematice v zahraničí. Trendy v britském diskurzu popisuje Stanley Cohen v knize *Folk devils and Moral Panics*, nebo Greg Philo, Emma Briant a Pauline Donald v knize *Bad news for refugees*. Trend metafor v rakouském kontextu popisuje Elizabeth El Refaie ve své studii *Metaphors we discriminate by: Naturalized themes in Austrian newspaper articles about asylum seekers*. Na české scéně se v době tvorby výzkumných otázek migračnímu diskurzu mnoho studií nevěnovalo, proto pro výzkumné otázky inspirací nebyly. Poznatky však můžeme porovnat například s disertační prací Michala Tkaczyka z roku 2018: „*Na hranicích musí panovat zákon a pořádek*“: *Analýza budování mediální agendy a mediální reprezentace tzv. migrační krize v denících Právo a MF Dnes*, nebo s analýzou vysílání Českého rozhlasu, vypracovanou Renatou Sedlákovou a kol., z roku 2016: *Analýza mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu*.

---

¹ „Titulní strana se řídí jak obecně uznávanými zákonitostmi periodik, jako je např. uvádění důležitých zpráv, podoba titulků upozorňující na informace či články v textu apod., tak i vnitřním členěním.“ (Osvaldová a Halada 2017: 233).

1 Teoretická část

1.1 Nastolování agendy

1.1.1 *Agenda setting*

„Jak říká staré přísloví, média vám nutně neřeknou, co si myslet, ale řeknou vám, na co myslet a jak na to myslet.“ (McChesney 2009: 16).

Migrační krize má charakter agendy, která donutí diváka o problému přemýšlet, hodnotit a zaujmout určitý postoj. Společnost přirozeně cítí potřebu porozumět neznámým věcem a zorientovat se v nich. Pokud však nemá přímou zkušenost, nebo možnost si danou zkušenost získat, pomáhá určitý názor a povědomí utvořit právě mediální agenda, která se poté stává jedinou možností, jak se v nové zkušenosti zorientovat. Jinými slovy, není ani tak důležitý faktický stav reality, ale způsob, jakým je lidmi vnímán a interpretován. V kontextu této práce sledujeme, jaká témata nastoloval a upřednostňoval deník Právo před jinými, čímž mohl formovat mínění široké veřejnosti. Právě nastolování vybraných událostí mohlo být příčinou toho, proč se politická scéna i společnost postupně rozdělila na skupiny zastávající pro a proti imigrační politiku.

Teorie agenda-setting byla poprvé zkoumána Maxwellem McCombsem a Donaldem Shawem v roce 1968 v souvislosti s prezidentskými volbami v USA.² V této studii (Chapel Hill Study) docházejí autoři k závěru, že média (ať už záměrně či nevědomky) svojí tematickou agendou zásadně ovlivňují, co vnímá publikum za důležité: „Editoři a vedoucí zpravodajství každý den vybírají a zveřejňují zprávy, čímž zaměřují naši pozornost a ovlivňují, která denní témata vnímáme jako nejdůležitější. Schopnost ovlivňovat významnost („salience“) témat ve veřejné agendě se označuje jako schopnost zpravodajských médií nastolovat agendu.“ (McCombs 2009: 26).

Autoři v této knize navazují na myšlenky mediálního teoretika Waltera Lippmana a jeho dílo *Public Opinion* (1922). Podle Bernarda Cohena (1964 in Trampota 2006: 113) je jádrem nastolování agendy představa, že „média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet.“

Možnost nastolování agendy dává médiím moc upřednostnit určitá témata před jinými. Tím mohou média stanovit jejich důležitost a úmyslně vyvolat veřejný zájem publika. Média nám nepředkládají jen chronologickou sbírku informací a událostí, ale z velkého množství témat vyberou právě ta, která považují za nejdůležitější. Koncept nastolování agendy

---

² Kompletní shrnutí viz Maxwell E. McCombs: *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*.

předpokládá, že média vybírají do svých obsahů určitá témata, kterým věnují různě velký prostor v různých časových bodech. Míra a podoba, do jaké se tématům věnují, sice přímo neovlivňuje názory lidí, ale zásadně ovlivňuje vnímání důležitosti těchto témat konečnými příjemci: „Nastolování agendy je modelem procesu prosazování určitých témat do veřejného diskursu a současné vylučování určitých témat z tohoto diskursu.“ (Reifová 2004: 16).

1.1.2 Gatekeeping

S nastolováním agendy je úzce spojen i pojem gatekeeping³. Gatekeeping je takzvaná druhá filtrace. K té dochází poté, co je vyselektováno téma, nad kterým by měla široká veřejnost přemýšlet. Do redakce novin se během dne dostane velké množství zpráv a informací o migrační krizi a je třeba rozhodnout, které z událostí budou dále medializovány a které ne. Lidé rozhodující o výběru zpráv mají velmi ustálenou představu o tom, co asi bude publikum zajímat, a tato představa je v rámci jednoho společensko-kulturního uspořádání do značné míry shodná (McQuail 1999: 241–242). Gatekeeper na základě představy o tom, co si čtenář žádá a je pro něj přijatelné, ale také co je médium schopné zpracovat a jaké má informační zdroje, přizpůsobí svůj výběr (tzv. vliv mediálních rutin⁴): „Zpráva musí mít potenciál, aby se dobře prodávala. Já myslím, že to je dneska to hlavní kritérium. [...] Obecně vzato tedy nejdřív, musí to být zpráva, která [...] by měla být něčím nová, a současně by měla zaujmout, týkat se co nejširšího okruhu lidí. To znamená, že vzbudí jejich zájem, protože se jich to týká, třeba finančně nebo nějak jim to změní život. Anebo, což je teď hodně důležité, se to týká jejich emocí. To hraje velkou roli.“ (Vodička 2011 in Čuřík a kol. 2011: 41).

Gatekeeper musí přemýšlet o tom, zda je pro publikum daného média zajímavější zpráva z politického dění (např. jednání EU o kvótách), blízkost (průběh migrační krize blízko českých hranic), nebo tzv. „human interest stories“ (osud a strasti uprchlíků). V kontextu této práce budeme tedy sledovat, jaká témata gatekeeper vyhodnotil jako ta, která budou pro jeho publikum nejzajímavější. „Prominentní prvky mediálního obrazu se stanou prominentními prvky obrazů publika.“ (McCombs 2009: 109).

Důležitý je také způsob reprezentace. Právě tím mohou média určit, jaká témata se stanou prominentní v mediální prezentaci, ale i jaké atributy jim budou přisouzeny. Tyto atributy

---

³ doslova „strážení brány“ (McCombs 2004:131)

⁴ viz Vlivy na rozhodování gatekeepera – (Shoemaker 1996 in Trampota 2006: 43-47). K vlivům tzv. úrovně mediálních rutin patří „ustálené, opakované a často neuvědomované vzorce profesního jednání novinářů. Tyto vzorce se ustavují na základě nutnosti novinářů vyrovnávat se s omezeními danými prostředím mediální organizace.“ (Reifová a kol. 2004: 75)

mohou ovlivnit veřejné mínění a motivovat diváka k tomu, aby se přiklonil k určitému stanovisku. Proto s teorií nastolování agendy zmiňujeme i teorii rámcování (framing).

1.1.3 Framing

„Rámcovat znamená vybírat určité aspekty vnímané reality a zvýšit jejich významnost ve sdělovaném textu tak, že se prosazuje určitá definice problému, kauzální vysvětlení, morální hodnocení či také doporučení řešení popisované záležitosti.“ (Entman 1993: 52).

Teorie framingu pochází ze sedmdesátých let z oblasti sociologických a psychologických studií. Zatímco podle antropologa Gregoryho Batesona (in Leeds-Hurwitz 2016: 3) je u zpráv důležitá reference na pozadí a metakomunikace, sociolog Erving Goffman (in Helle a kol. 1985: 71) rámce chápe jako organizační prvek, který napomáhá strukturovat složitější situace. Lidé mají díky rámcování vytvořeny určité struktury přemýšlení o světě, do kterých nově vzniklé problémy a informace zasazují.

U framingu hovoříme o přisuzování atributů danému objektu. Pokud jsou novinářem objektu/situaci přisouzeny negativní termíny, je pravděpodobné, že tyto atributy přebere i publikum. Některé příznaky budou na úkor jiných exponovány, některé mohou být zase potlačeny, nebo úplně vynechány. Novináři utvářejí obsahy událostí a ty zasazují do souvislostí podle určitých, pro laika skrytých, významových struktur (McQuail 2009: 578). Následná dešifrace těchto struktur je otázkou mediální gramotnosti diváka. Ten se poté rozhoduje, zda tento framing přebírá a nahlíží na realitu tak, jak byla podána, tedy zarámována, určitým novinářem. V kontextu této práce nás budou zajímat např. metafory, a jak se jejich užívání mohlo projevit na následné interpretaci čtenářem, rámec ilegality migranta, nebo skrz jaké rámce je na migrační krizi celkově nahlíženo. V mediální agendě je rámec „ústřední organizační myšlenkou zpravodajského obsahu, která mu dává kontext a napovídá, co je tématem, a to tak, že selektuje, zdůrazňuje, zamlčuje a komentuje“ (McCombs 2009: 133), proto zarámováním nějakého tématu mohou média v publiku vyvolat dojem, že právě jejich prezentace je přesný obraz reality.

1.1.4 Priming

S rámcováním událostí je úzce spjata i funkce primingu. Priming (v překladu „vypíchnutí“), však nemá za úkol dát svému příjemci povědomí o něčem novém, ani utvořit nějaké zarámování události. Priming má zdůraznit („vypíchnout“) určitou skutečnost, nebo

ideálně změnit (v rámci spin-doctoringu⁵) příjemcův postoj k události. Autor se o změnu příjemcova postoje pokouší „zdůrazněním určitých podrobností k události, zdůrazněním vlastností jejich aktérů apod.“ (Trampota 2006: 124).

Důsledek primingu se pak zpětně projeví ve formování příjemcova postoje k zobrazovanému tématu, čímž se opět dostáváme k základní teorii agenda-setting. Prolínání framingu a následného primingu pozorujeme např. u rámcování migrační krize ve smyslu humanitární, bezpečnostní, nebo administrativní krize. Zároveň můžeme pozorovat akcentaci na určité vlastnosti subjektů.

Omezená, nebo žádná předchozí zkušenost diváka s diskutovaným tématem a absence alternativního zdroje informací jenom zvyšuje pravděpodobnost vlivu agendy masových médií na publikum.

1.2 Zpravodajská reprezentace

1.2.1 Reprezentace skutečnosti

„Média mají sklon některé aktéry zpravodajských příběhů znázorňovat určitým ustáleným způsobem, čímž vytvářejí jejich mediální reprezentace. Ty se mohou různým způsobem odlišovat od reálné charakteristiky aktérů, a proto je důležité jejich medializovanou podobu zkoumat a sledovat.“ (Trampota 2006: 91).

Reprezentace, jakožto ustálené formy komunikace mezi médii a publikem, umožňují úsporu prostoru a zjednodušení konstrukce událostí. Nesou také důležitý jazykový rozměr. Jedná se o princip konstrukce reality (viz později v této kapitole), kdy je význam volbou příslušných jazykových prostředků danému objektu přisouzen právě autorem – sociálním aktérem. Významy nejsou předem pevně dány, ale „závisí na sociálních pozicích, zájmech a cílech těch, kteří je produkují.“ (Trampota 2006: 92). Jedná se tedy pouze o reprezentaci dané reality, nikoli o její reflexi.

Reprezentace se zakládá na opakovaném výběru zdůrazňovaných atributů a současném vylučování atributů jiných (což opět vede k zesílení vnímání atributů zdůrazňovaných). Trampota uvádí policistu, který vysvětluje příčinu dopravní nehody, nebo politika, jako osobu řešící problémy společnosti, jako příklad typického reprezentanta nějaké události. „Jednotlivé typy postav jsou ve zpravodajství opakovaně prezentovány v určitých situacích, ve vztahu k určitým tématům a událostem, které rámuje vyznění jejich mediální reprezentace.“ (Trampota 2006: 91).

---

⁵ Spin doctor tzv. „ohýbá skutečnost“. Jeho úlohou je zajistit, aby událost byla médií, a v důsledku toho i veřejností, vykládána z jiného (žádaného) úhlu pohledu (Osvaldová a Halada 2017: 229).

To, jak médium s reprezentací nakládá, vypovídá o jeho zaměření. Podstatnou součástí pojmu reprezentace je i rekontextualizace sociální praxe (Trampota 2006: 92). Při tomto postupu jsou vybrané aspekty a atributy vyjmuty ze svého přirozeného kontextu a zasazeny do kontextu nového, zbaveny o některé vztahy a vlastnosti. Rekontextualizaci v této práci můžeme pozorovat například při libovolném zaměňování aktérů (např. imigrant vs. žadatel o azyl vs. uprchlík apod.). Za předpokladu, že čtenář očekává reprezentaci mediované situace založenou na pravdivosti a objektivitě⁶, dochází v tomto případě (i když nejspíše nezáměrné a redakce výrazy obměňuje ze stylistických důvodů) k manipulaci. Rekontextualizací můžeme rozumět i to, pokud jsou vyjádření citována v původním znění přímou řečí, nebo zdali jsou médiem shrnuta, nebo převyprávěna. Tohoto jevu si také budeme všimnout v jedné z výzkumných otázek. „Mediální realita je považována za obraz světa, který vznikl na základě kritérií označovaných jako hodnota zprávy, které byly přisouzeny událostem novináři při jejich práci. Zpravodajství není obrazem události, ale procesem selekce a interpretace, ve kterém je připisován význam.“ (Sedláková 2009: 232).

Z reprezentace skutečnosti, kterou si člověk nemůže „na jistotu“ zkontrolovat a zažít, vzniká i jeden z klíčových pojmů mediálních studií – sociální konstrukce reality. Rozumí se jím „konkrétní jazykové vyjádření obecných idejí, představ, názorů, mýtů, stereotypů v podobě mediálních sdělení – zpráv a reportáží, výsledků sociologických výzkumů, přímých svědectví, dokumentů. I tyto faktické údaje jsou všem podmíněny způsobem výběru, formou podání, mírou věrohodnosti, zdůraznění nebo naopak potlačení jistých faktů apod.“ (Jirák – Köpplová, 2003: 140).

Hlavní myšlenkou sociální konstrukce (mediální) reality je tedy fakt, že poznání není bezprostředním zrcadlem reality, ale závisí na subjektu, který tento obraz tvoří a na situaci, ve které se subjekt pohybuje, komunikuje a myslí. Své vjemy můžeme porovnat nikoli bezprostředně s objektivní skutečností, ale opět jenom s jinými percepcemi. Náš pohled na svět je produktem našeho poznání a zkušeností, zprostředkovaný díky procesu mezilidské interakce a komunikace.

Nejčastějším východiskem pro zkoumání konstruktivistické teorie je kniha Sociální konstrukce reality autorů Petra J. Bergera a Thomase Luckmanna (1966, česky 1999). Ti se

---

⁶ Média nám poskytují relativně ucelenou představu o světě – tzv. mediální realitu. Ve vztahu k médiím (a zvláště ke zpravodajství) představuje objektivita komunikační normu upravující jeden z projevů mediální komunikace. Objektivitou rozumíme „řemeslné praktiky vedoucí k potlačení subjektivity ve zpravodajství. To má být co nejpřesnější, nejúplnější, aby podávané informace byly závazné a aby byly pokud možno neutrální.“ (Jirák a Köpplová 2003: 127–128).

zabývali otázkou vztahu mezi sociálním světem a člověkem. Tento vztah popisují jako kruhovitý proces skládající se ze tří složek: externalizace (tzn. člověk je aktivním tvůrcem společenského řádu), objektivizace (tzn. je zapotřebí jazyk, kterým se objektivně popíše reálný svět), a internalizace (tzn. příjem objektivní reality a přetvoření na subjektivní realitu, tedy způsob přijetí sociálního řádu). Konstruování reality probíhá za účasti více aktérů. Jde o proces, který je započat u zdroje, postupuje k redaktorům, editorům apod., kteří rovněž mají možnost ve zprávě reflektovat své názory. Pomyslný kruh se uzavírá konečným recipientem, který zprávu přijímá a svojí interpretací jí přisoudí další významy, čímž ji internalizuje ve svoji subjektivní realitu. Tím se zároveň podílí na jejím konečném vyznění. Tento vztah se dá shrnout výrokem: „Společnost je výtvozem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvozem společnosti.“ (Berger a Luckmann 1999: 64).

1.2.2 Stereotypizace

Trampota popisuje tři úrovně reprezentace: typ, archetyp a stereotyp. V kontextu této práce se zaměříme pouze na ten třetí, a to stereotyp.

„Stereotypy jsou konstruktivním prvkem sociální konstrukce reality – jsou především typizovanými nositeli soudů, postojů, názorů, případně předsudků.“ (Burton, Jirák 2001: 189).

Mediální teoretici Graeme Burton a Jan Jirák (2001: 189) popisují stereotyp jako zjednodušenou reprezentaci nějakého lidského projevu, rysu, či postoje. Stereotypy se ustalují tím, že se po řadu let reprezentují stejně, ať už v médiích nebo při mezilidské konverzaci. Původní představa je však deformována stereotypním zjednodušením rysu a toto zjednodušení je poté ještě zvětšeno. Výsledkem tohoto procesu je to, že daný rys lze hned poznat díky výrazným detailům. Podle Trampoty stereotyp vzniká jako výsledek složitých sociálních vztahů, nikoli jako inklinace jednotlivce. Stereotypu je poté přisouzená různá hodnota soudu společnosti, ať už pozitivní, nebo negativní.

Burton a Jirák popisují vznik stereotypu jako spolupůsobení čtyř funkcí:

1. Proces uspořádání reality – díky stereotypům je realita snadno pochopitelná a usnadňuje porozumění světu a společnosti.

2. „Zkratky“ – zjednodušení, slouží jako metonymické „zkratky“ vedoucí rychlou cestou přímo k významu. Hrají důležitou roli v ikonografii (např. žluté taxi reprezentuje New York, červený double-decker Londýn apod.).

3. Způsob odkazování ke „světu“ – stereotypy jsou výrazem dominantní ideologie. Jsou sociálně sdílené a předávané z generace na generaci. Jedním z hlavních zdrojů jsou média a tím získávají silný vliv na ustanovení, šíření a posilování stereotypů.

4. Vyjádření „našich“ hodnot a postojů – stereotypy nabývají své společenské platnosti, jen pokud panuje sdílené přesvědčení, že představují názor nějaké skupiny (2001: 189–90).

Trampota (2006: 97) dále zmiňuje myšlenku Johna Hartleyho, který zpravodajství označuje za žánr prezentující pohled na svět perspektivou bílého heterosexuálního muže střední třídy. Toto vidění světa je pak převážně zastoupeno ve zpravodajských redakcích, a tím pádem je při popisu událostí uplatňováno jejich vidění světa. To se může následně projevit ve způsobu informování o představitelích jiných etnických a sociálních skupin, ke kterým nepatří a jsou pro ně cizí. To zvyšuje pravděpodobnost toho, že se ve zpravodajství objeví přímé označování odlišností „nás od nich“, exponování odlišujících atributů a jejich následná prezentace jako základní rysy aktéra. Opakovaným odlišováním jiných sociálních skupin poté může dojít k posílení strachu a následné polarizace na „my a oni“. Opakovaně uvádějící se identifikační znaky s opakujícím se typem události (většinou negativní) vede k následné stereotypizaci dané skupiny. Tyto identifikační znaky se pak stávají charakteristickými vlastnostmi nejen reálnému aktérovi, ale vlastnostmi celé sociální skupiny či etnika, a zároveň i hranicí mezi „jimi a námi“. Zárodkem tohoto dělení jsou i tzv. předsudečné představy, které jsou dlouhodobě sdílenou součástí každé společnosti. Tyto předsudky, ze kterých poté vychází stereotypní zobrazování, často vyvolávají následné negativní vnímání a exkluzi menšiny (etnika, sociální skupiny, ...) z většinové společnosti. Stereotypní reprezentace byla často u české společnosti viditelná například v případě posuzování migrantů jakožto potencionálních teroristů, nebo v podobě přisouzeného rámce ilegality všem migrantům.

1.2.3 *Metaforizace*

„Metaforu vykládají současní badatelé nejen jako substituci ustáleného výrazu výrazem jiným, provokující příjemcovu imaginaci, ale i jako substituci sdělovaných obsahů, která obohacuje proces porozumění.“ (Kraus, 2008: 103).

V minulosti byly tropy a figury, výrazy s přeneseným významem a odchylky od běžné podoby výrazu a uspořádání textu, považovány za řečnické ozdoby, které měly jazykovému sdělení přidat pestrost, působivost a estetičnost. Pozdější badání však nepřipisuje konkrétně metaforizaci funkci estetickou, jako spíše funkci kognitivní. Literární teoretik Kenneth Burke (1969 in Kraus 2008: 103) nepovažuje čtyři základní tropy (metafora, metonymie,

synekdocha a ironie) za produkty jazykových a stylových operací, avšak za čtyři základní módy lidského myšlení. Metaforu tedy recipient nevnímá jako dodatkovou estetiku slova, která má svojí neobvyklostí čtenáře zaujmout, ale jako autorem textu zdůrazněnou spojitost, která daný jev překvapivě a výstižně popisuje, aktualizuje, čímž ho ale zařazuje do nového, odlišného kontextu. I když je metaforizace starými autory, vycházejícími z Aristotelovy poetiky a rétoriky, formulována jako funkce řečnická a estetická, v dnešní době se s ní setkáváme napříč různými diskurzy, včetně masmediálního.

Marie Čechová a kol. (2003: 214–215) charakterizuje metaforu jako způsob, který dodá jazykovému projevu živost a naléhavost. Autor užitím metafor pouze nekonstatuje sdělované, ale jejím prostřednictvím může do sdělení projevit svůj kladný či záporný vztah k obsahu sdělení. Čím vyšší frekvenci vykazuje užití daného obrazného vyjádření, tím více klesá jeho stylová aktivnost. Literární teoretik Josef Peterka (2007: 143) popisuje obraznost dvěma aspekty; substitučním a interakčním. Substituční aspekt má ozvláštnit běžnou řeč obratem jiným. Ten by však neměl překročit rámec reality, ale pouze zdůraznit skryté aspekty daného výrazu. Naopak interakční aspekt není výhradně jazykovou příkrasou, ale má čtenářům předat nové struktury a zprostředkovat jinak nesdělitelnou skutečnost.

1.2.3.1 El Refaie: Metafory, kterými diskriminujeme

Socioložka Elizabeth El Refaie v roce 2001 vydává článek, ve kterém hovoří o užití metafor v rakouském tisku v souvislosti s příchodem kurdských uprchlíků do Itálie. Tvrdí, že funkce metafor zde nabývá nikoli estetického, nýbrž až socio-politického rozměru. Zároveň sleduje, jak může systematické opakování těchto metafor postupně formovat způsob, jak označovat aktéry migrace.

Ve své práci zmiňuje teoretiky George Lakoffa a Marka Johnsona, kteří v roce 1980 vydali knihu *Metafory, kterými žijeme*. Pro tyto teoretiky všudypřítomnost metaforického jazyka v diskurzích o „těch ostatních“ není vůbec překvapivá. Lakoff a Johnson naznačují, že velká část našeho obyčejného pojmového systému je metaforicky strukturována, čímž nám napomáhá porozumět složitějším problémům, kterým bychom kvůli absenci zkušeností třeba nerozuměli. Právě díky metaforám jsou nám však přiblíženy prostřednictvím něčeho jiného, nám lépe známého. Právě proto jsou metafory základní součástí všech jazyků, obzvláště pokud se jedná o abstraktní témata, jako představa o národní identitě (Anderson 1991 in El Refaie: 353) a rozdílů nás a „těch ostatních“ (Cohen 1994 in El Refaie: 353).

El Refaie mapovala metaforickou reprezentaci žadatelů o azyl v rakouském tisku. Tvrdí, že zkoumaný mediální diskurz používal (na to, jak omezený výběr témat tento diskurz

poskytoval) nadměrný počet různorodých metafor. Zmiňuje tři největší trendy, a to metafory vody („water theme“), metafory zločinu („crime theme“) a metafory války („war theme“).

Tematiku vody osvětluje teorií, že uprchlíci často připlouvají po moři, čímž se pravděpodobně vytvořilo tematické spojení mezi nimi a vodou. Tato metaforická spojení, které demonstruje na příkladech z rakouského tisku, se pak používá mnoha způsoby, např. podstatná jména („Ströme“⁷), složená podstatná jména („Flüchtlingsströme“⁸), slovesa („einsickern“⁹) a přídavná jména („dicht“¹⁰).

Druhou kategorií byla tematika zločinu, která souvisí s prohlašováním migrantů za „ilegály“. Tato kategorie považuje imigraci za porušování zákona a zobrazuje všechny migranty, včetně žadatelů o azyl, jako zločince. I když není pochyb o tom, že někteří migranti vstupující do EU nemají ve skutečnosti nárok na statut uprchlíka, každý má podle mezinárodního práva alespoň šanci na spravedlivé azylové řízení. Podle Ženevské úmluvy OSN z roku 1951, jejíž součástí jsou i všechny země schengenského prostoru, mají žadatelé o azyl vždy právo vstoupit do země, ve které chtějí o azyl žádat, i když nemají právní dokumenty. Toto právo je však ve většině zemí EU systematicky odíráno, což znamená, že žadatelé o azyl jsou často nuceni tajně překračovat hranice, a to v rozporu s vnitrostátními právními předpisy. El Refaie zmiňuje také problematiku pašeráků lidí, kteří naopak zákon vědomě porušují. V tisku je však typické, že pašeráci i uprchlíci jsou viděni jako jedna, nelegálně jednající, skupina. Tento fakt demonstruje na titulku: „V Rakousku nikdy nebylo zadrženo tolik uprchlíků a obchodníků s lidmi jako v minulém roce.“¹¹ Tento titulek implikuje, že zadrženi byli všichni účastníci, i když zločinu se zde dopouštějí pouze pašeráci. Této problematice se ještě podrobněji věnujeme v kapitole 1.3.1.

Třetí kategorií je tematika války. V rakouském tisku byli kurdští uprchlíci často reprezentováni jakožto armáda, která se chystá napadnout Evropu. O jejich příchodu poté bylo referováno jako o útoku nebo invazi.

V závěru El Refaie uvádí, že její výzkum vyvrací závěry výzkumů předešlých, které tvrdily, že metafory jsou relativně stálé a zakládají se na univerzálních myšlenkových

---

⁷ v překladu: příliv

⁸ v překladu: příliv uprchlíků

⁹ v překladu: prosakovat

¹⁰ v překladu: vodotěsný

¹¹ v originálním znění: Noch nie wurden in Österreich so viele Flüchtlinge und Schlepper aufgegriffen wie im vergangenen Jahr.

vzorcích. El Refaie je přesvědčena, že na výběr a specifikaci těchto metafor mají největší vliv sociální, historické a politické okolnosti dané společností (El Refaie 2001: 359–367).

1.2.3.2 *Farrell a kol.: Démonizace imigrantů v britském tisku prostřednictvím metafor*

Studie *Human rights in the Media: Fear and Fetish* z roku 2019 pojednává o vzájemném vztahu médií a lidských práv. V této souvislosti uvádějí autoři kapitolu o démonizaci migrantů v britském tisku. Způsob informování v imigračním zpravodajství popisují jako „drtivě nepřátelský“. Tento trvale nevráživý vztah společnosti vůči migrantům dávají do souvislosti právě s opakovaným užíváním dehumanizujících metafor. I zde jsou v imigrační agendě nejčastější metafory „záplavy“, dále „zamoření, moru“ a „břemena, přítěže“. V roce 2015–2016 byla nejčastější metaforou právě metafora „záplavy“.

Povodně recipientovi implikují katastrofální hrozbu na bezpečnost a stabilitu a všechny tyto implikace jsou tímto přeneseny na migranty. Ani jedna ze zmíněných metafor nereprezentuje migranty v pozitivním, nebo alespoň v neutrálním světle. Přitom je veřejné mínění ve velké míře formováno i médií a jejich způsobem zpravodajství. Zmíněné negativní metafory migranty zcela dehumanizují, což poté vytváří prostor pro zpochybňování, zdali si vůbec, pokud nejsou vnímáni jako lidé, zaslouží základní lidská práva. Autoři kromě metafor zmiňují i např. problematiku směšování skupin migrantů důsledkem nesprávně užitých terminologie (Farrell a kol.: 2019).

1.2.4 *Terminologie*

„Podle mého názoru hrají média velmi klíčovou roli nejen při poskytování užitečných informací a pokynů žadatelům o azyl/uprchlíkům, ale i při spravedlivém a nestranném zohlednění jejich situace. Média mohou pomoci uprchlíkům/žadatelům o azyl při začlenění do společnosti, nikoli je zobrazovat jako nevídané cizince.“ (NUJ: 2007).

Reprezentaci migrantů popisuje a objasňuje příručka vydaná britskou Národní organizací pro novináře (National organization for journalists, dále jako NUJ) ve spolupráci s charitativní organizací Oxfam: *Fair play: refugees and asylum seekers in Scotland: a guide for journalists*. Tato „příručka pro novináře“ ve svém úvodu hovoří o potřebě přesného a vyváženého podávání zpráv v tzv. „azylové debatě“. Autoři vidí mediální reprezentaci tématu zásadní pro prevenci rasismu a xenofobie. Účelem příručky je správné informování veřejnosti o „azylové debatě“. Příručka uvádí terminologii, se kterou se setkáváme i v české mediální agendě. Je zde zmíněn mediální průzkum humanitární organizace Article 19, který registroval 51 různých termínů užitých k označení osob hledajících azyl/uprchlíky (NUJ 2007: 12–13).

Žadatel o azyl

Osoba přechající před jakoukoli formou perzekuce. Tato osoba se po příchodu do jiné země nahlásí potřebným úřadům. Tímto krokem uplatní svůj právní nárok na žádost o azyl, který musí být, podle Ženevské úmluvy z roku 1951, posouzen.

Uprchlík

Osoba, jejíž žádost o azyl byla uznána pod Ženevskou úmluvou z roku 1951. Obecně se tento termín používá pro osobu hledající útočiště před jakoukoli formou perzekuce, závažnějším konfliktem nebo přírodní katastrofou. Uprchlík nemá ochranu od země svého původu a právě před orgány této země se často dává na útěk.

Ilegální žadatel o azyl

Žádat o azyl patří k základnímu lidskému právu a neplatí žádné pravidlo, podle kterého je třeba žádat o azyl v první zemi, do které tyto osoby přicházejí. Pojem ilegální žadatel o azyl zkrátka neexistuje, přesto je však v tisku velmi frekventován. Novinářům a editorům je v příručce doporučeno se vyvarovat zavádějícím a zkreslujícím termínům, jako je právě ilegální žadatel o azyl. Redakce si musí být vědoma, že nepřesné, zavádějící a zkreslené zpravodajství může ve společnosti vytvářet strach a nepřátelskou atmosféru.

Ekonomický migrant

Osoba, která opustila svoji rodnou zemi za účelem prosperujícího života v zemi jiné. Může takto činit i kvůli hledání bezpečnějšího zázemí a snaze o komfortnější, bezpečný a klidnější život mimo chudobu a (např. válečný) konflikt. Úřad OSN pro uprchlíky (UNHCR) používá termín ekonomický migrant pro osobu, která naprosto vědomě a dobrovolně opustila svoji rodnou zemi, avšak má možnost se do své rodné země kdykoli vrátit.

Imigrant/migrant

Shrnující pojem pro osobu, která opustila svoji rodnou zemi a přichází žít do země jiné.

Ilegální imigrant

Obvykle odkazuje k osobě, která se po příchodu do jiné země úmyslně nenahlásí úřadům. Tento termín v rámci britského práva není definován a byl zde v roce 2002 označen za rasistický, zavádějící a urážlivý. Mezinárodní organizace, včetně OSN, používá pro tyto osoby termín „iregulární migrant“.

1.3 Morální panika

Právě užívání metafor je mj. charakteristické pro jev, který se nazývá morální panika. Vybrané prvky, které jsou součástí teorie morální paniky, sloužily jako inspirace

pro výzkumné otázky. Termín morální panika popisuje reakci hromadného znepokojení založenou na dojmu, že určité osoby či stav představuje hrozbu pro společnost. Právě proto panika dostává přívlastek morální; jde o ohrožení platných, velmi idealizovaných, etických kvalit dané společnosti.

Tento sociální jev jako první popsal a zavedl do analýzy médií na začátku sedmdesátých let britský sociolog Stanley Cohen. Ve svém díle *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers* popsal význačný koncept zejména z hlediska „vzájemného působení mezi silami sociální reakce a kontroly, masovými médii a některými formami deviantní činnosti.“ (O'Sullivan 1994: 186).

„Společnosti se zdají být subjekty, které jsou náchylné k morálním panikám. Stav, epizoda, osoba nebo skupina osob je definována jako hrozba pro společenské hodnoty a zájmy; její podstata je prezentována stylizovaným a stereotypním způsobem prostřednictvím masových médií; morální barikády jsou obsazeny editory, biskupy, politiky a dalšími správně-smýšlejícími lidmi, kteří vyslovují svoje diagnózy a řešení; způsoby zvládnutí jsou rozvíjeny nebo (častěji) se uchylují; stav pak zmizí, ponoří se, nebo se zhorší a stane se více viditelným. Někdy je předmětem paniky něco zcela nového, jindy zase něco, co dlouhou dobu existovalo, ale najednou se objevilo na výsluní. Někdy panika přejde a je zapomenuta s výjimkou folklóru a kolektivní paměti, jindy má vážné a dlouhotrvající účinky a může vyvolat změny jako například ty v právní nebo sociální politice nebo dokonce ve způsobu, jakým společnost chápe sebe sama.“ (Cohen 2002: 9 in Polášková 2012: 21).

V průběhu morální paniky hraje nastolování agendy důležitou roli. V šedesátých letech, tedy v počátcích této teorie, působily pojmy jako morální panika a „šíření deviace“¹² v symbióze s médii, která byla brána jako důvěryhodný zdroj informací o čemkoli, co se zdálo být jakýmsi odklonem od normy. Médii prezentované souvislosti byly brány za samozřejmé, jelikož masmédiá fungovala jako autorita a primární zdroj povědomí o společenských deviacích a problémech.

Média byla součástí všech faktorů, které se objevují v mechanismu morální paniky: nastolování agendy, přeměna obrazu události a pojmenování události – prolomení ticha¹³. Všemi těmito faktory určují příjemci, jak událost vnímat. Média nastolila taková témata, která se jim svým vybočováním z normálu zdála jako vhodná, a užší selekcí vybrala ta, na která se přímo zaměří, a která naopak upozadí (viz kapitola 1.1.2). Z těchto událostí poté vybírají ta fakta, která by problém nadhodnotila, nebo ho naopak ukázala jako méně seriózní,

---

¹² v originálním znění: Deviancy amplification

¹³ v originálním znění: Setting the agenda, transmitting the images, breaking the silence, making the claim

než ve skutečnosti byl. Pomocí titulku poté určí, jak by vlastně měl být příjemcem pochopen a samozřejmě i podnítí jeho čtenost (Cohen 2002: xxviii–xxix). Kritéria, kterými se média řídí při vytváření příběhu (toho, co nazýváme morální panikou), „jsou drama, naléhavost a krize; nadsázka; ohrožení hodnot; mocné síly zla nebo lidí, kteří byli identifikováni jako nebezpeční pro společnost a následně zastaveni; předmět znepokojení, úzkosti a nepřátelství apod.“ (Cohen 2002: xxiv in Slouková 2009).

Morální panika je tedy reakce společnosti založená na nepravém nebo přehnaném dojmu, že chování nějaké jiné sociální skupiny je nebezpečné a deviantní pro naši společnost. Taková panika vzniká a je posilována právě médii, jejich agendou a výběrem zpráv a zpravodajskými hodnotami, kterým dávají ve svém obsahu přednost. Cohen popisuje její vznik v pěti stádiích. Nejprve se určitá skupina označí za hrozbu pro naši společnost (tzv. „folk devils¹⁴“) a její správné fungování. Tato hrozba se posléze začne objevovat v médiích, kde je jasně, stručně a srozumitelně vyobrazena. K jasné identifikaci se systematicky využívá charakteristických znaků. Pokud tyto atributy jedinec vykazuje, stává se součástí „folk devils,“ aniž by k této skupině nutně patřil. Zvyšuje se také frekvence mediace určité hrozby, čímž se zvedá citlivost a vyhraněnost společnosti. Posléze začnou na situaci reagovat společenské autority a politici, volá se po zavedení protipatření. V pátém kroku nám naplno propuká morální panika, která může způsobit zjevné společenské změny (Cohen 2002: 16–17).

Cohen zmiňuje sedm všeobecně známých, a společností snadno identifikovatelných, skupin a témat, které se často stávají obětí morální paniky: 1. mladí, pracující, násilní muži, 2. násilí ve škole: šikana a střelba, 3. drogy: užity špatnými lidmi na špatných místech, 4. zneužívání dětí, satanistické rituály a registry pedofilů, 5. obviňování médií ze šíření sexu a násilí, 6. sociální podvody a single matky, 7. uprchlíci a žadatelé o azyl zaplavující naši zemi a zneužívající naše služby. Právě tato poslední kategorie je podstatná pro tuto práci.

Cohen v této 7. kategorii popisuje situaci na britské mediální scéně, kde fungovala jakási morálně nedotknutelná kategorie politického uprchlíka jako součást politické korektnosti. Rozlišování tzv. „pravých válečných uprchlíků“, kteří mají nárok na soucit a pomoc, a vedle nich „falešných žadatelů o azyl“, kteří naopak na žádný soucit a pomoc právo nemají, však postupně vymizelo a splynulo v jeden pojem. Cohen hovoří o 90. letech 20. století jako o vývoji „nové, nepřátelské mediální agendy“ týkající se uprchlíků a žadatelů o azyl skrz Evropu. Ve vládě i v médiích se stále častěji otevřeně hovořilo o tom, že je důležité udržet co nejvíce uprchlíků mimo zemi; že uprchlíci mají tendenci lhát o pravém důvodu svého

---

¹⁴ Barkerův Slovník kulturních studií překládá tento pojem jako „lidoví ďáblové“ (Barker 2006: 123).

útěku a podvádět jen proto, aby byli přijati. Pro stabilitu společnosti je potřeba mít striktní kritéria při testování jejich způsobilosti k soužití s dalšími občany. Těmito postoji vznikl mediální obraz migranta, který vlastně neutíká před nebezpečím, ale využívá nestabilitu své země k tomu, aby získal azyl v ekonomicky stabilnější a vyvinutější zemi. Média zde ukázala svoji moc přisoudit určité skupině nějaké atributy, podle kterých je bude společnost hodnotit. Tímto vzniká morální panika, jako úzkostný strach z „d'áblů“, kteří přišli narušit naše „posvátné hodnoty“ (Cohen 2002: 22).

Pro popis migrantů v médiích jsou používány metafory v různých asociacích s vodou (příliv, vlna, proud, ...) a generalizace migrantů jako skupiny zločinců, nebo armády. Z opakovaného užívání těchto metafor v relativně pevných lexikálních a syntaktických formách se vyvinul přirozený způsob popisování situace týkajících se činnosti uprchlíků. Uváděné metafory a asociace v Cohenově díle jsou zdrojovány z období 90. let 20. století (Cohen 2002: 24). Zda je podobný trend viditelný i v námi sledovaných textech, budeme zjišťovat v analytické části.

Podobně s termínem morální paniky pracoval i diskursivní analytik Chris Barker. Ve slovníku kulturních studií definuje morální paniku jako „sociální proces, kdy média poukazují na kulturně vymezenou skupinu a označují její chování jako problematické se sklonem k opakování. Takto označované skupiny jsou charakterizovány jako soudobí folk devils.“ (Barker 2006: 123). Podle sociologa Briana McNaira (2004: 56) se morální panika často transformovala do oficiálních kroků namířených proti „veřejnému zlu“ nebo pachatelům odpovědným za domnělý problém. Na základě toho vznikly nové zákony a nařízení, nebo byl na tzv. „folk devils“ uplatněn přísnější dohled a tvrdší postih. McNair upozorňuje na to, že je třeba k mediálně vyvolanému zděšení přistupovat s nedůvěrou a vědomím toho, že média upřednostní vydání šokující a dramatické zprávy před něčím bezvýrazným, a to i na úkor informační přesnosti. Mediální teoretik Denis McQuail (2009: 479) dále hovořil o nadhodnocování událostí. Média mají na publikum tím větší vliv, čím více se zdá určitá situace nějakým způsobem nejistá. Pokud jsou tyto události nadhodnoceny a je jim věnován větší prostor v médiích, než závažnost situace vyžaduje, společenská reakce na danou problematiku je pak nepřiměřená.

U nás se problematice morální paniky věnoval i sociolog Jaromír Volek, podle nějž je pro morální paniku charakteristická nepřiměřenost obav a pocitů ohrožení v konfrontaci s tím, jaká realita ve skutečnosti je. Ve své práci uvádí, že reakce všech aktérů – médií, represivních složek, politiků i různých nezávislých skupin jsou často neadekvátní a vystaveny větší pozornosti, než je třeba (Volek 2000: 99). Morální panika je podle Volka

časově omezená. Přichází náhle, rychle vzplane, ale nemívá dlouhého trvání a zanikne, často bez vyřešení původního problému. Její přechodnost je dalším typickým znakem: „Morální paniky nejsou přechodnými módami bez jakýchkoliv důsledků. Dokonce i ty paniky, které nemají viditelné institucionální účinky, často zanechávají neformální dědictví a mají vliv na postoje následujících generací.“ (Volek 2000: 100).

Volek hovoří o vzniku morální paniky v tom případě, kdy se uvnitř veřejnosti objeví strach o jakási „posvátná pravidla“ (často v tu chvíli velmi idealizovaná), která jsou danou společností uznávaná. Porušení těchto zajetých konvencí by mohlo vést k ohrožení a rozpadu morálních hodnot dané společnosti. Užití slova morální naznačuje, že jde o strach z porušení sociálního řádu a pravidel, nebo některé jejich důležité části. V okamžiku nástupu těchto „folk devils“, kteří nějakým způsobem přišli porušit naše společenské konvence, si začne být společnost nejistá možným porušením zajetých morálních zvyků a hranic, což vede určité jedince a skupiny k tomu, aby bylo těmto „d'áblům“ okamžitě zamezeno dalšímu rozpouštění našich zvyků.

Aby morální panika fungovala, je třeba, aby média, politici a jiné nezávislé skupiny začali šířit přeexponované reakce, které poukazují na ohrožení našich morálních standardů. Následná reakce společnosti se dá charakterizovat jako nepřiměřené obavy a pocity ohrožení v porovnání s empiricky zachytitelnou realitou. Jsou vyzdvihovány chování a fenomény „folk devils“, které jsou popsány jako deviantní a později by se postupně ztratily v naši každodenní rutině, čímž by postupně rozložili náš sociální řád.

Morální paniku charakterizuje následujícími znaky (Volek, 2000: 100):

1. Postupně získávají podobu kampaně vedené proti nějaké skupině či jednotlivcům.
2. Cílí na publikum, které je znepokojeno zjevnou destrukcí sociálního řádu.
3. V dané kauze jsou nejasné morální standardy.
4. Určitá část mediální i politické scény vede kampaň a vysvětluje ji jako snahu o potlačení stavu obecného ohrožení.
5. Skutečné příčiny daného sociálního (v kontextu této práce humanitárního) problému se neřeší.

Preference špatných, šokujících zpráv a deviantních projevů je podle Volka u médií velmi oblíbená, jelikož často vede ke zvýšení čtenosti a sledovanosti. Média kontrastují deviantní chování s našimi národními kulturními znaky a morálními normami, čímž konstruují obecnou představu toho, jak by to v řádné společnosti vypadat mělo, a čeho by se měla

vyvarovat. Mimo fakta a události současně upozorňují na důležitost dodržení našich morálních hranic, důležitost ochrany „nás“ od „folk devils“ s cílem udržet naši společnost „čistou“. Volek však poukazuje i na to, že tato mediální činnost je důležitá pro naši sociální stabilitu. Upozornění na deviantní chování ustaluje povahu základních hodnot společnosti a skupinovou identitu.

Jak se média podílejí na vzniku morálních panik, popisuje Stanley Cohen (2002 in Volek 2000: 106–107) jevem, který nazývá mediální inventarizace. Ta nastupuje po počáteční expozici problému spouštějícího morální paniku. V rámci tohoto postupu rozlišuje tři body:

1. **Mediální zkreslování dané události.** Zkreslovány jsou právě negativní dopady na společnost. Tomu napomáhají šokující titulky a melodramatický slovník.

2. **Negativní predikce.** Ty předvídají příchod toho nejhoršího, čímž se snaží udržet dramatičnost.

3. **Symbolizace.** Ta zdůrazňuje klíčové znaky a odlišnosti nositelů údajného deviantního chování, čímž může být například životní styl, kultura, image apod.

Co ve společnosti spustí takovouto morální paniku? Volek označuje hlavním spouštěčem mediální distribuci. Budeme zkoumat, jestli mediální krytí vykazuje nějaké trendy, které se při morální panice vyskytují.

1.3.1 *Bad news for refugees*

K formování výzkumných otázek využíváme také poznatky z knihy *Bad news for refugees* z roku 2013. Ta ve větším měřítku analyzuje politické, ekonomické a environmentální kontexty migrace ve Velké Británii a zaměřuje se především na stigmatizaci uprchlíků a žadatelů o azyl v rétorice politických činitelů a celkového mediálního pokrytí.

Knihla zmiňuje množství studií, které se zabývaly přímým vlivem mediální agendy na přijetí imigrantů do společnosti. Zmiňuje například výzkum charitativní organizace Oxfam pro Joint Comitee on Human Rights (dále JHCR), z jehož výsledků vyplývá, že příčinou pouličních a rasových útoků vůči imigrantům je negativní mediální agenda. Organizace The Information Centre About Asylum and Refugees (dále ICAR) zmiňuje studii z londýnské King's College, která hovoří o stejném efektu. Výzkum zjistil, že slovník, který využívali útočníci vůči komunitám imigrantů, přesně zrcadlil výrazy a témata, která

se zrovna v této mediální agendě vyskytovala. Výzkum upozorňuje na často vyskytující se slova v titulcích textů ve spojitosti s migrací, např. zatčený („arrested“), uvězněný („jailed“), vinen („guilty“), falešný („bogus“), podvodný („fraud“), nelegální („illegal“), neúspěšný („failed“), zamítnutý („failed“). Další výzkum JHCR z roku 2007 potvrdil, že média v širokém měřítku potenciálně utvářejí způsob, jakým veřejnost pohlíží na žadatele o azyl, uprchlíky, nové migranty a dokonce i etnické menšiny (Philo a kol. 2013: 5).

Jsou zde zmíněna i různá, v migrační agendě frekventovaná, slovní spojení. Mezi ně patří např. pojem „nelegální imigrant“, který je často používán synonymně s pojmem „žadatel o azyl“. Tato terminologie je užívána s předpokladem, že žadatel o azyl se automaticky stává nelegálním imigrantem. Nelegální imigranti zároveň nejsou vnímáni jakožto „praví“¹⁵ a jejich migrace je interpretována jako čistě ekonomicky motivovaná. Tento jev byl pojmenován jako „mýtus nepravosti“¹⁶. Hovoří i o dalších mýtech, např. „mýtus nákladů“¹⁷, který zobrazuje migraci jako finanční zátěž, „mýtus dopadu na společnost“¹⁸, který hovoří o ohrožení britské kultury a „britského způsobu života“¹⁹, a „mýtus kriminality“²⁰, který hromadně vnímá imigranty jako zločince a teroristy (Alia, Bull 2005 in Philo a kol. 2013: 2).

Zaměříme například pozornost na používání výrazů jako „nelegální přistěhovalci“ v souvislosti s „žadateli o azyl“²¹. Užívání této terminologie je motivováno „mýtem o nepravosti“ (Alia, Bull in Philo a kol. 2013: 2) a žadatelé o azyl nejsou vnímáni jakožto „praví azylanti“. Fráze jako „nelegální přistěhovalci, nelegální imigranti“, v konotacích „nelegálnosti“, sdružuje problematiku válečných uprchlíků a žadatelů o azyl s ekonomickým přistěhovalectvím.

Jak už jsme zmiňovali v kapitole o metaforách, migrační a azylové zákony jsou součástí občanského, nikoli trestního práva. Žadatel o azyl tedy neudělal nic, na co by na základě občanského práva neměl nárok. Slovo „nelegální“ však jasně implikuje kriminalitu. V roce 2003 vydává britská Národní organizace novinářů směrnice, které uvádějí, že nikdo vlastně nemůže být „ilegální žadatel o azyl“. Tím pádem, podle mezinárodního práva, nikdo nemůže nezákonně žádat o azyl, jelikož je to základní právo každé lidské bytosti (NUJ: 2005).

---

¹⁵ tím pádem „hodni pomoci“

¹⁶ „ineligibility myth“ (Alia and Bull 2005: 27)

¹⁷ v originálním znění: cost myth

¹⁸ v originálním znění: social cost myth

¹⁹ v originálním znění: British way of life

²⁰ v originálním znění: criminal myth

²¹ v originálním znění: „asylum seekers“

Zavádějící je také zaměňování pojmu ilegální imigrant versus žadatel o azyl. Ty se, v britském kontextu, staly libovolně zaměnitelné a jejich význam splynul, beze snahy tyto pojmy osvětlit a oddělit. Hlavní myšlenka je vždycky ta, že jsou to „ti špatní“. Důsledkem splnutí těchto pojmů je všeobecné opomenutí faktu, že žadatel o azyl není ilegální imigrant. Tato nálepka stigmatizuje žadatele o azyl, přistěhovalce a uprchlíky takovým způsobem, že je společnost může vnímat jako etnickou a sociální menšinu, které k nám přichází hledat benefity, čímž představují komplikaci pro naši společnost (Philo a kol. 2013: 9).

2 Metodologie

2.1 Cíl výzkumu

Cílem empirické části této práce bylo nalézt a prezentovat hlavní témata a vybrané symboly, se kterými Právo ve svých textech pracuje ve spojení s migranty. Zaměřujeme se na hlavní témata textů stejně jako způsob, jakým byli migranti pojmenováni. Také se zaměřujeme na vybrané faktory a trendy, které byly popsány ve výzkumech migrační problematiky v teoretické části.

2.1.1 Výzkumné otázky:

VO1: S jakou četností informovalo Právo o migrační krizi na titulních stranách v průběhu roku 2015?

VO2: V jakých tematických kategoriích se nejčastěji o migrantech informovalo? Jaké kategorii je věnován největší prostor a jak se jejich prostor měnil v průběhu roku?

VO3: Docházelo v textech k problematickému spojení „nelegální migrant“?

VO4: Jak byl migrant nejčastěji zobrazován v titulcích textů?

VO5: Bylo v textech poukazováno na deviantní chování migrantů?

VO6: V kolika případech dostal migrant možnost se vyjádřit?

2.2 Postup analýzy

Pro výzkum jsme zvolili kvantitativní obsahovou analýzu. Kvantitativní analýza pracuje s tzv. tvrdými daty. Tato data mohou mít číselný charakter, nebo mohou být výzkumníkem na čísla převáděna. Kvantifikace zkoumaných jevů pomocí standardizovaného měření a statistická práce s číselnými údaji je zde pomůckou pro odhalování opakujících se pravidelností, formulování zobecnitelných závěrů a následně i predikcí. Kvantitativní šetření se zpravidla soustředí na jedno téma či otázku, jejichž uchopení předem strukturují podle již existujících teorií. V přípravné fázi provádějí řadu redukci jak v rovině předmětu zkoumání, tak u jeho kontextu, a jsou proto spíše částečná (Sedláková 2014: 51).

Sedláková (2014: 295) popisuje dva základní mody kvantitativní obsahové analýzy: konceptuální a relační. Konceptuální se soustředí na výskyt vybraných konceptů v textu, zatímco relační vybrané koncepty v textu vzájemně usouvztahuje. Pro tento výzkum volíme kvantitativní obsahovou analýzu konceptuální. Při interpretaci dat můžeme posléze spojovat jednotlivé koncepty do souvislostí, ale není to primárním účelem. Cílem kvantitativní obsahové analýzy je „popsat, jaká sociální či kulturní témata, hodnoty a jevy prezentují různé mediované obsahy.“ (Sedláková 2014: 295).

Sedláková (2014: 296–297) zmiňuje i limity kvantitativní obsahové analýzy. Výsledek analýzy může být vnímán pouze jako „specifický způsob interpretace sdělení výzkumníkem, o němž nelze říci, zda či do jaké míry se překrývá s tím, jak mu rozumí (čtou jej a interpretují) ostatní příjemci.“ Poukazuje tak na fakt, že vztah mezi mediálním obsahem a jeho následnou percepcí publikem, není přímý. Na základě sociokulturních podmínek, nebo třeba osobní zkušenosti může výzkumník X v textu vnímat jako zásadní tu informaci, kterou by výzkumník Y za relevantní nepovažoval, nebo si ji na základě svých zkušeností vyložil jinak.

McQuail (2007: 308–309) popsal základní postup při použití této techniky:

1. Zvolit vzorek obsahu
2. Vytvořit relevantní rámec kategorií vnějších referentů
3. Zvolit „jednotku analýzy“ obsahu
4. Pomocí počítání frekvence zvolených jednotek obsahu zmiňujících se o relevantních tématech umístit obsah do připraveného rámce
5. Vyjádřit výsledky jako celkovou skladbu vybraného vzorku obsahu podle výskytu hledaných referencí

Při stanovování kódovacích kategorií Sedláková obhájí postup, při kterém jsou kategorie stanoveny na základě pilotáže, nebo i doplňovány v průběhu samotného sběru dat: „Když výzkumník až na základě práce s dokumenty vysleduje v datech obsahy či vzorce, o kterých původně neuvažoval, nic nebrání tomu, zahrnout je do analýzy jako další proměnné.“ (Sedláková 2014: 301).

2.3 Výzkumný vzorek

Jako vzorek jsme zvolili všechny texty na titulních stranách deníku Právo, které se týkaly migrační krize. Pracovali jsme s fotokopii, ze kterých jsme vyseletovali tematicky relevantní články. Ke kvantitativní obsahové analýze jsme tedy celkově vyčlenili 124 textových jednotek od zpravodajských textů, rozhovorů až po fotografie s krátkým komentářem (tzv. fleš)²². V potaz jsme brali i pokračování textů uvnitř deníku, pokud byly započaty na straně titulní.

Pracovali jsme s kódovací knihou, v níž jsme popsali identifikační a analytické proměnné. Identifikačními proměnnými rozumíme datum textu a titulek. Ve třech případech sdělení žádný titulek nemělo a obsahovalo pouze fotografii s krátkou popiskou – fleš. Analytickými proměnnými rozumíme:

---

²² fleš (angl. flash = blesk) je velmi stručná, několikaslavná klíčová informace. Vydává se i bez titulku (Osvaldová a Halada 2017: 92).

- sledování rámce illegality
- způsoby označování migrantů v titulcích textů
- přítomnost vyjádření migrantů
- poukazování na deviantní chování migrantů
- hlavní témata, která se v textu nacházela.

Abychom zjistili, jaký odraz měla událost v daném médiu, zahrnuli jsme do analýzy i nějakou dobu před jejím konáním, abychom mohli sledovat, kdy se do média prosadila a jak bylo téma pokrýváno předtím (Sedláková 2014: 310).

Kategorie hlavních témat byly pojaty obšírněji i z důvodu měnící se situace a průběhu krize během celého roku (např. první kategorie byla zpočátku spíše diskusí zaměřenou na náboženství a etnikum, která se postupně měnila na porovnávání počtů a řešení kvót. Ke konci roku šlo spíše o diskusi, jak naložit s migranty, kteří do evropských zemí přicestovali. Stále zde však byla přítomná již zmíněná vzorovost – šlo především o politickou argumentaci. Druhá kategorie se zpočátku týkala ochrany vnějších hranic EU, později však i ochrany mezi státy EU, nebo i samotné ochrany hranic ČR apod.). U ostatních kategorií velké proměny nepozorujeme. Zvláštní kategorií je kategorie sedmá, kam jsme sdružili všechny publicistické texty, tedy rozhovory.

Kategorie jsme stanovili na základě prvního čtení:

1. **Politická jednání o naložení s migranty, kvóty, administrativa** (jednání tranzitních i cílových zemí o naložení s migranty, diskuse v ČR, jednání EU a reakce zemí na kvóty a přesídlování migrantů, administrativa spojená s migranty)
2. **Bezpečnostní opatření, policejní a vojenská činnost** (zatýkání převaděčů, policejní činnost na hranicích, v uprchlických táborech, nebo v shlukovacích bodech, omezování vlaků, ochrana hranic, konflikty mezi policií a uprchlíky)
3. **Pohyb migrantů** (informace o pohybu migrantů, průběh cesty a situace během ní)
4. **Detenční a azylová centra v ČR** (informování o situacích v českých detenčních a azylových centrech)
5. **Oběti a nelidské podmínky** (explicitní poukázání na nelidské podmínky a oběti krize)
6. **Útoky a demonstrace proti migrantům** (demonstrace proti migraci, poukazování na nevhodné chování vůči migrantům apod.)
7. **Rozhovory**

Pro kvantitativní kódování jsme se rozhodli proto, že u některých textů nešlo zcela jasně určit, jaké téma zde dostatečně převažuje a výzkumníkův názor zde byl značně subjektivní

(např. text *Běženci vyrazili na Vídeň pěšky. S fotkami Merkelové*²³ popisoval pochod migrantů v Budapešti a zdůrazňoval, že policie zde nezasahovala. Posléze se v textu nacházela zmínka o vzpouře a zásahu v rakouském uprchlickém táboře. Ve sdělení se tedy objevily dvě různé tematické kategorie – pohyb migrantů a policejní činnost). Se čtvrtou kategorií byla úzce spojena kategorie druhá, a to z důvodu, že z detenčních center se často informovalo o incidentech s policií či ostrahou, a bylo diskutabilní, co je hlavním tématem textu. K zásahům policie docházelo i u kategorie šesté, ale zde bylo důležité oddělit policejní činnost vůči migrantům od policejní činnosti vůči odpůrcům migrace a demonstrací. Se třetí kategorií se také mohla prolínat i kategorie pátá, jelikož smrt migrantů mohla být i důsledkem samotného pohybu migrantů.

Kvantitativní metodou sledujeme a kódujeme celkový počet textů, dále texty týkající se migrační krize versus texty ostatní (*list1*). Používání rámce ilegality, přítomnost vyjádření migrantů, popis deviantního chování migrantů a tematické kategorie zapisujeme do *list2*. Podrobnější rozpis vyjádření o deviantním chování migrantů byl zaznamenán do *listu3* (vše viz příloha).

---

²³ Právo (5. 9. 2015)

3 Analytická část

3.1 VO1.: S jakou četností informovalo Právo o migrační krizi na titulních stranách v průběhu roku 2015?

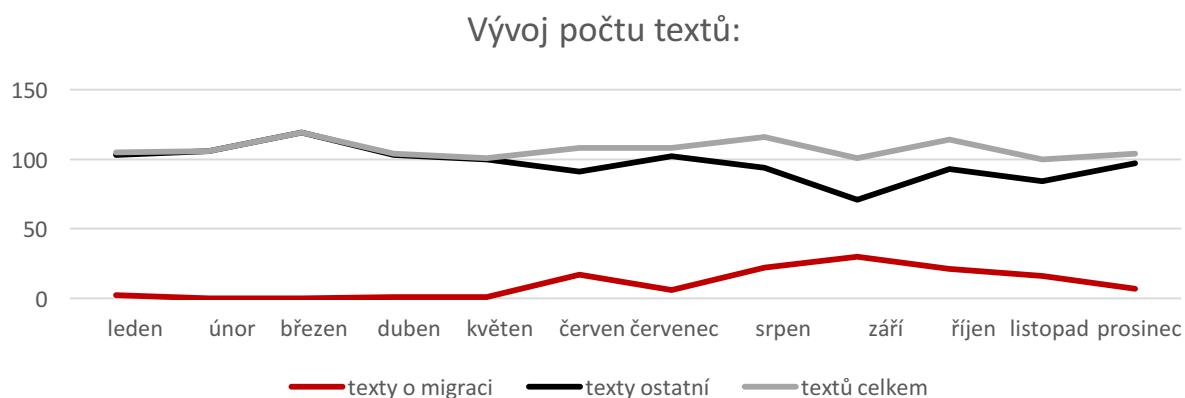
V teoretické části jsme hovořili o moci médií stanovit tématům různou důležitost, a tím i úmyslně vyvolat zájem publika. Tím, jaký věnují média určitým tématům prostor na časové ose, mohou zásadně ovlivnit, za jak důležité bude ono téma veřejností vnímáno. Migrační krize byla pro Evropu v roce 2015 nová situace, která svým enormním rozměrem, rychlým spádem a geografickou blízkostí vyvolala mimořádný mediální zájem. Medializaci však nebylo vystaveno pouze ohromné množství nově přichozích migrantů, které zde v posledních letech nemělo obdoby. Přispěly i nové, neobvyklé a intenzivní události, jako např. spory o kvóty a hledání společného řešení, tragické události (smrt migrantů v kamionu v Rakousku, fotografie utonulého Aylana Kurdího, nehody lodí s migranty apod.), nebo činnosti pro dnešní Evropu nevídané (uzavírání hranic, zastavování vlaků apod.).

Prostor, který titulní strany Práva věnovaly migrační tematice, jsme neměřili podle plochy v rámci celé stránky, ale pouze počtem textů vůči textům ostatním. Pracovali jsme s fotokopii, takže nešlo o hledání klíčových slov v databázích, nýbrž o zaznamenávání, kolik textů se zmiňovalo o migrační krizi, ať už šlo o zprávu, rozhovor, komentář k fotografii, který odkazoval na texty uvnitř deníku, nebo pouze fleš. Poměr textů o migrační krizi jsme poté srovnávali s počtem textů ostatních. V jednom případě bylo na první straně reklamní sdělení a titulní strana jako taková se objevila až na straně druhé. V tomto případě jsme brali v potaz stranu druhou, která graficky plnila funkci strany titulní.

Tabulka 1: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva dle měsíců

měsíc	texty o migraci	texty ostatní	textů celkem	výsledek
leden	2	103	105	1,90%
únor	0	106	106	0,00%
březen	0	119	119	0,00%
duben	1	103	104	0,96%
květen	1	100	101	0,99%
červen	17	91	108	15,74%
červenec	6	102	108	5,56%
srpen	22	94	116	18,97%
září	30	71	101	29,70%
říjen	21	93	114	18,42%
listopad	16	84	100	16,00%
prosinec	8	96	104	7,69%
CELKEM	124	1163	1286	9,56%

Na časové ose sledujeme, kdy migrační krize začala dostávat stále větší prostor na titulní straně, kdy její počet kulminoval, ale také kdy začala postupně opadat. Tímto jsme si také ověřovali Volkovo tvrzení, že morální panika přichází náhle, rychle vzplane, ale nemívá dlouhého trvání a zanikne, často bez vyřešení původního problému.

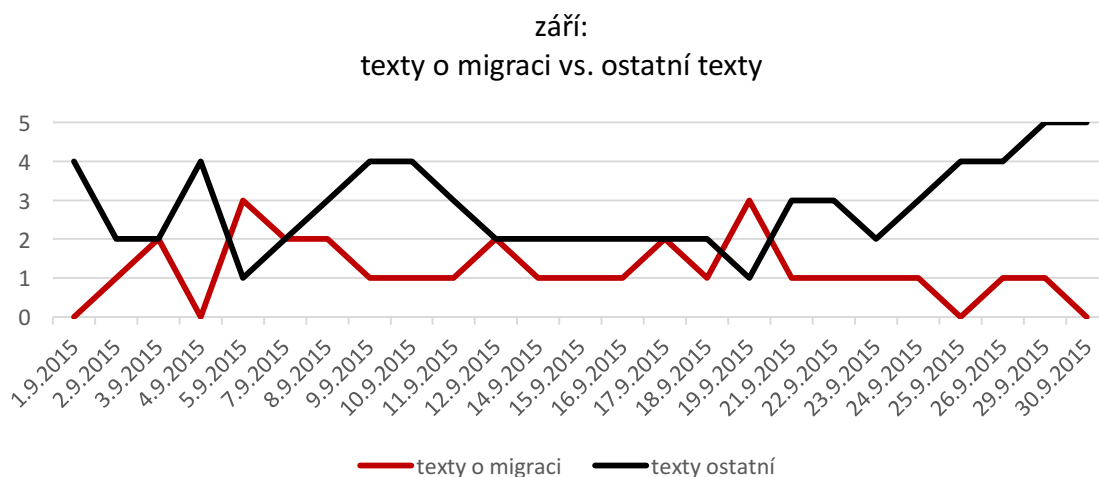
Graf 1: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva

Za celý rok 2015 se na titulce Práva objevilo celkem 1286 textů. Z toho jich 124 informovalo o migrační krizi, což znamená, že za celý rok 2015 tomuto tématu bylo věnováno 9,6 % ze všech textů. Jak se procentuální zastoupení vyvíjelo během roku, popisujeme v následující tabulce. I zde se nám potvrzuje již zmiňovaná Volkova teze.

Tabulka 2: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva dle čtvrtletí

1. čtvrtletí	2 z 330	0,61%
2. čtvrtletí	19 z 313	6,07%
3. čtvrtletí	58 z 325	17,85%
4. čtvrtletí	44 z 318	13,84%

Nejvíce textů se na titulce objevilo v září, což bylo téměř 30 % všech textů. Ve dvou případech v září počet textů o migraci předčil počet textů ostatních, ve třech případech se počet textů o migraci rovnal počtu textů ostatních. Nejméně textů pozorujeme počátkem roku, kdy migrační krize médiu tolik nerezonovala. Prvotní nárůst zájmu přichází v červnu, kdy ze 108 textů se jich migrační krizi věnovalo 17. V tuto dobu se začalo poprvé hovořit o přerozdělovacích kvótách. Od srpna a září, kdy bylo textů nejvíc, začal zájem o téma plynule klesat.

Graf 2: Migrační agenda v září

Záříjová expozice migrační krize byla pravděpodobně efektem proběhnuvších politických jednání. Jednak došlo k obnovení politické aktivity po letních parlamentních prázdninách a zároveň probíhalo vyostřené jednání o podobě uprchlických kvót, což bylo jedno z nejdiskutovanějších témat vůbec (podrobněji v kapitole 3.2).

K úplnému zániku tématu na titulce však v roce 2015 nedošlo, v prosinci mu stále bylo věnováno 7 textů z celkových 104.

3.2 VO2: V jakých tematických kategoriích se nejčastěji o migrantech informovalo? Jaké kategorii byl věnován největší prostor a jak se jejich prostor měnil v průběhu roku?

Určování tematických kategorií jsme již upřesnili v metodologické části. Tato výzkumná otázka je důležitá i v souvislosti s výzkumnou otázkou předchozí, jelikož si můžeme počty textů dát do souvislosti s tematickou agendou a pozorovat, který aspekt krize vnímalo Právo jako hoděn publikace na titulní straně. Právě tematická agenda nám pomůže odhalit, jaké aspekty krize Právo nastolilo a upřednostnilo před jinými, čímž pomohlo formovat i mínění široké veřejnosti. Právě médií zprostředkované dění, které nemá publikum šanci si empiricky ověřit, se pro čtenáře stává jedinou možností, jak se v nové zkušenosti zorientovat.

3.2.1 Leden–květen

Tabulka 3: Tematické kategorie v období leden–květen

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útoky na migranty	Rozhovory
Leden	1	0	0	0	0	0	1
Únor	0	0	0	0	0	0	0
Březen	0	0	0	0	0	0	0
Duben	1	0	0	0	1	0	0
Květen	1	0	0	0	0	0	0
Celkem	3	0	0	0	1	0	1

Od ledna do května byly tematicky relevantní pouze 4 texty. Na migrační krizi se nahlíží spíše v teoretické rovině; probíhá diskuse politiků o přijímání na základě náboženských, nebo kulturních kritérií²⁴. Tento vývoj naznačuje, že migrační tematika bude spojovaná se stanovisky politických představitelů, nikoli odborníků na dané téma. Během února a března vybírala redakce Práva na titulní stranu události jiné, např. stěelbu v Uherském Brodě, krizi na Ukrajině nebo pád německého letadla v Alpách.

²⁴ Právo (19. 1. 2015) Přijmeme uprchlíky ze Sýrie. Křesťany, nebo i muslimy

EU začíná problematiku migrační krize řešit v dubnu, kdy je v reakci na potopení lodi s 800 migranty ve Středozemním moři svolán summit EU²⁵. V dubnu je také upozorněno na tragický rozměr počínající krize²⁶ (podle dat OSN v dubnu utonulo 1 308 migrantů²⁷). V květnu vychází první text věnovaný kvótám EU²⁸. Už zde je kvótová tematika spojovaná s negativními stanovisky českých politických představitelů. Právě postoje politických činitelů, na rozdíl od témat jiných, měly potenciál se dostat na stranu titulní²⁹ (srov. Tkaczyk 2018: 97).

3.2.2 Červen

Tabulka 4: Tematické kategorie v červnu

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	8	6	7	3	3	1	3

V červnu pokračuje vývoj, který jsme naznačili v předchozím odstavci; informování o migrační krizi je závislé na vyjadřování politických představitelů a nyní i policejních složek (srov. Tkaczyk – Macek 2015: 3).

Největší prostor měla kategorie o politických jednáních, konkrétně názory na podobu kvót EU. Jsou zde prezentovány jak návrhy Evropské komise, tak i postoje českých (např. Milana Chovance, Lubomíra Zaořálka, Andreje Babiše apod.) i zahraničních politiků (např. Robert Kaliňák, Mario Morcone, Zoltán Kovács apod.). Oproti předchozím měsícům se zvyšuje počet zastoupení i ostatních kategorií; druhou nejčastější je kategorie mapující pohyb migrantů. Ta obsahuje poměrně rozmanité údaje z terénu; objevují se zde informace ze středomořského pobřeží³⁰, situace v ČR³¹, ze zemí ČR geograficky bližších³² i vzdálenějších³³. S touto kategorií byla v 5 případech spojena i kategorie pojednávající

²⁵ viz RADA EU: *Mimořádné zasedání Evropské rady, 23. dubna*

²⁶ Právo (21. 4. 2015) - Tragédie utečenců pokračuje

²⁷ viz UNHCR 2015: *Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record*

²⁸ 28.5. Brusel nutí Česku novou kvótou více uprchlíků

²⁹ „Když deníky informovaly o tragických událostech ve Středomoří, nepřisuzovaly tématu velkou důležitost. Jakmile se k němu vyjádřili čeští političtí činitelé nebo o něm jednali, byla mu přisuzována mnohem větší důležitost: takové zprávy byly rozsáhlejší a byly publikovány v rubrikách věnovaných domácímu zpravodajství nebo na **první stránce novin**.“ (Tkaczyk 2018: 97).

³⁰ Právo (1. 6. 2015) Na Evropu se valí vlna migrace

³¹ Právo (4. 6. 2015) Uprchlíci v Česku jen přestupují, míří na západ, Právo (23. 6. 2015) Policie vrací většinu běženců, odkud přišli

³² Právo (26. 6. 2015) Srbsko-maďarské hranice překračují migranti po stovkách

³³ Právo (16. 6. 2015) Past na syrsko-turecké hranici

o bezpečnostních opatřeních. Pohyb migrantů byl často doprovázen policejními kontrolami³⁴, ochranou a potlačováním násilí u hranic³⁵. Na nebezpečí cesty a oběti migrační krize upozorňují 3 texty³⁶.

Krize byla v červnu rámcována jako bezpečnostní (policejní kontroly a vojenské zásahy) a administrativní (politická jednání o kvótách). Humanitární rozměr byl oproti předchozím tématům redakcí spíše opomíjen, což však mohla být příčina poklesu úmrtí na moři (podle dat OSN v červnu na moři zahynulo 68 lidí, zatímco v dubnu to bylo 1 308³⁷).

3.2.3 Červenec

Tabulka 5: Tematické kategorie v červenci

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	1	2	2	0	1	2	1

V červenci dochází k poklesu medializace uprchlické krize na titulcích Práva i navzdory skutečností, které jasně indikovaly zhoršení situace (podle infografiky OSN³⁸ dorazilo k břehům Středozemního a Egejského moře v červnu 54 600 migrantů, v červenci 78 400). Proběhnuvší zasedání Evropské rady ohledně kvót a započaté parlamentní prázdniny českého a Evropského parlamentu však značně utišily českou politickou debatu. Tento vývoj nás utvrzuje v domněnce, že redakce vnímá důležitost medializace uprchlické krize v závislosti na vyjádření českých politických činitelů. Lze také spekulovat o tendencích gatekeeperů neprokovat své čtenáře na počátku prázdnin kontroverzními tématy.

Právo mapovalo reakce české veřejnosti vůči migrantům a informovalo o demonstracích³⁹, i zvýšené frekvenci rasově motivovaných útoků vůči přistěhovalcům v ČR⁴⁰. Pozornost na titulní straně dostala stavba hraničního plotu v Maďarsku⁴¹, kde bylo

³⁴ Právo (23. 6. 2015) Policie vrací většinu běženců, odkud přišli

³⁵ Právo (6.–7. 6. 2015) Vodními děly na uprchlíky

³⁶ např. text ze dne 16. 6. 2015 - Past na syrsko-turecké hranici - popisuje situaci uprchlíků, kteří jsou bez zásob uvěznění mezi uzavřeným uprchlickým táborem a válečnou zónou. Na oběti na moři poukazuje text Na Evropu se valí vlna migrace z 1. 6. 2015

³⁷ viz UNHCR 2015: *Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record*

³⁸ viz UNHCR: *Operational portal refugees situations: Mediterranean situation*.

³⁹ 20. 7. Rušno na Václavském náměstí

⁴⁰ 31. 7. 2015 Útoků na **migranty** přibývá

⁴¹ 14. 7. 2015 Maďarsko spustilo stavbu bariéry na hranicích, 15. 7. 2015 Maďarsko spustilo stavbu bariéry na hranicích

mj. poukázáno na problémy obyvatel žijících v pohraničí, kterým cesta migrantů znepříjemňuje běžný život. Na oběti na moři bylo upozorněno krátkou zprávou⁴².

3.2.4 Srpen

Tabulka 6: Tematické kategorie v srpnu

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	3	16	11	7	2	1	1

Větší počet textů s migrační tematikou tentokrát souhlasil s nárůstem počtu přípluvších migrantů, kterých podle infografiky OSN bylo v srpnu 130 800. V srpnu je politická diskuse stále výrazně utlumena. Naopak rapidně vzrostl počet sdělení o bezpečnostních opatřeních (uzavření makedonské hranice s Řeckem a nasazení armády, stavba plotu na maďarsko-srbské hranici, ochrana Eurotunelu, střety ve francouzském Calais apod.). Stále čtenější informování o potřebě ochrany hranic zasažených zemí⁴³ souviselo i s větším množstvím zpráv z míst, kde se migranti vyskytovali⁴⁴. Právo také informovalo o problematice převaděčství a pašeráctví⁴⁵. Zde jsme pozorovali přisuzování kriminality i migrantům, i když nelegálně jednajícími v tu chvíli jsou pouze pašeráci (srov. El Refaie 2001: 362), zároveň však Právo poukazovalo na to, že žádný z převaděčů nebyl Čech. Tímto se rámcování krize mění z krize administrativní, kdy bylo spíše poukazováno na to, jak nejlepším způsobem zvládnout příchozí migranty, na krizi bezpečnostní, tedy potřeby rychlého a efektivního zásahu proti migrantům.

Výrazný prostor na titulní straně dostala i situace v ČR. I když dosavadní vývoj neindikoval přímé zasažení ČR migrační krizí (srov. UNHCR 2016: 40), redakce hojně informovala o tuzemské situaci, především vyhocených konfliktech v českých detenčních

⁴² Právo (30. 7. 2015) Stovky nových běženců na Sicílii

⁴³ Právo (21. 8. 2015) Makedonie vyhlásila kvůli běžencům mimořádný stav, Právo (4.8. 2015) Plot v Maďarsku staví i armáda,

⁴⁴ např. Právo (17. 8. 2015) Balkánskou trasou proniká do Unie 2000 běženců denně, Právo (22. 8. 2015) Chtějí do Makedonie, Právo (26. 8. 2015) Vlna imigrantů se valí do Maďarska, Právo (28. 8. 2015) Příliv migrantů pokračuje

⁴⁵ např. Právo (25. 8. 2015) Převaděči už plní české věznice, Právo (1. – 2. 8. 2015) Maďar se v kamiónu snažil po dálnici propašovat 76 běženců

centrech⁴⁶. To bylo ve všech 7 případech spojeno se zásahem bezpečnostních složek. Prostor dostalo i vyjádření Miloše Zemana k možnému nasazení armády⁴⁷.

Zcela opomíjen nebyl ani humanitární rozměr krize. Píše se o obětech pašeráctví, které zemřely jak na souši⁴⁸, tak ve vodě⁴⁹.

V srpnu na titulních stranách značně převažovaly informace z terénu a nikoli politická jednání. Zvyšující se potřebu ochrany hranic indikovalo naléhavou ochranu před nebezpečím, zanedbatelnou pozornost dostává naopak humanitární rozměr krize, který byl zmíněn pouze ve 2 textech. Také zde vyvracíme domněnku o tendencích gatekeeperů nepublikovat o prázdninách kontroverzní témata.

3.2.5 Září

Tabulka 7: Tematické kategorie v září

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	16	13	11	0	2	3	6

V září došlo k největší expozici tématu migrační krize na titulních stranách Práva. Výrazným se znovu stal administrativní rozměr a politizace celé krize (probíhá jednání o nové podobě uprchlických kvót, které je následně 22. 9. 2015 schváleno). Téma bylo opět prezentováno stanovisky českých politických představitelů, jejichž postoj byl ve většině případů negativní a spojen s ohrožením suverenity země (tzv. diktát Bruselu)⁵⁰.

V opozici k politické diskusi se na titulní straně často objevovaly i informace z terénu, konkrétně Maďarska, Rakouska a Německa (tento fakt pravděpodobně souvisí s geografickou blízkostí, tedy i snadnějším získáváním zdrojů apod.).

Neméně frekventovaný zůstává i bezpečnostní rozměr migračního dění krize. Pojednávalo se např. o nasazení armády, uzavírání českých hranic⁵¹, nebo o ozbrojených

⁴⁶ např. Právo (1. – 2. 8. 2015) Zadržení uprchlíci v Jezové se bouří a ničí zařízení, Právo (5. 8. 2015) Pracovníci uprchlického tábora v Bělé čelí hrozbě nemoci i častým výhružkám, Právo (6. 8. 2015) Policie bude sledovat pohyb běženců z Bělé, Právo (7. 8. 2015) Z Bělé propuštěny stovky nelegálů), apod.

⁴⁷ Právo (3. 8. 2015) Zeman chce 1 500 vojáků na ochranu hranic

⁴⁸ Právo (28. 8. 2015) Převaděč nechal udusit v dodávce desítky běženců

⁴⁹ Právo (17. 8. 2015) Balkánskou trasou proniká do Unie 2000 běženců denně

⁵⁰ např. Právo (8. 9. 2015) Brusel: Česko má přijmout další tři tisíce běženců, Právo (10. 9. 2015) Východ a Západ se kvůli kvótám rozpoltil, Právo (15. 9. 2015) Česko znovu odmítlo kvóty, Právo (17. 9. 2015) Dienstbier našťaval vládu: bral by až 15 tisíc uprchlíků, Právo (18. 9. 2015) Česko asi přijme další tisíce, Právo (19.–20. 2015) Berlín chce odmítače kvót přehlasovat, Právo (22. 9. 2015) Sobotka potvrdil: Kvóty odmítneme, Právo (23. 9. 2015) Přehlasování! Kvóty budou apod.

⁵¹ Právo (16. 9. 2015) Česko už má krizový scénář: zavřít hranice a nasadit armádu

střetech migrantů a vojáků⁵². V kategorii č. 5 se o obětech zmiňují 2 texty⁵³ a na kritické podmínky upozorňuje 1 text⁵⁴. Humanitární rozměr byl opět výrazně upozaděn před rozměrem administrativním (kvóty) a bezpečnostním (policejní a vojenské zásahy).

3.2.6 Říjen

Tabulka 8: Tematické kategorie v říjnu

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	6	6	8	2	0	2	2

I když podle infografiky OSN dorazilo v říjnu do Evropy vůbec největší množství migrantů (221 000), celkový počet sdělení o migrační krizi se snížil. Stále doznivalo již zmíněné ohrožení suverenity státu v důsledku přijetí kvót (např. Petr Fiala to označil za „velkou evropskou komedii,“⁵⁵ Tomio Okamura zase vyzývá vládu k demisi za „přijetí diktátu Bruselu bez odporu.“⁵⁶)

Redakce Práva častěji informovala o zemích hostící migranty. Pro sdělení tohoto typu využívá, do této doby ne tak frekventovaný fleš⁵⁷, odkazující na téma uvnitř deníku. Na titulní straně se tedy, co se do počtu slov týče, vyskytovalo menší množství informací. Migrační krize však na titulní straně dostává díky těmto krátkým zprávám stále svůj prostor.

S kategorií druhou byla stále nejčastěji spojována ochrana hranic a převaděčství. Prostor dostaly i informace z Drahonic, kde byly popsány nekalé praktiky a výtržnosti ze strany migrantů⁵⁸. ČR se také stala terčem kritiky ze strany OSN, která kritizovala xenofobní výroky Miloše Zemana⁵⁹, nebo také podmínky v tuzemských azylových centrech⁶⁰. Naprosto opomenuty opět zůstaly oběti krize, žádné sdělení explicitně neupozornilo ani na špatné podmínky migrantů (například snižující se teplota vzduchu, nejvyšší množství připluvších migrantů apod.).

⁵² Právo (17. 9. 2015) Běženci vzali přechod ztečí

⁵³ Právo (21. 9. 2015) Příval běženců nekončí. Do EU za víkend dalších 25 tisíc, Právo (5. – 6. 9. 2015) Běženci vyrazili na Vídeň pěšky. S fotkami Merkelové

⁵⁴ Právo (7. 9. 2015) Bavorsko žádá o pomoc, ale z jihu se chystají na pochod další tisíce

⁵⁵ Právo (2. 10. 2015) Sněmovna odmítla časově neomezené povinné kvóty

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ např. Právo (2.10. 2015) Zachráněny na Lesbu, Právo (7. 10. 2015) Běh do lepších časů, Právo (21. 10. 2015) Příval běženců ve Slovinsku, Právo (24. - 25. 2015) Napětí v Berkasovu, Právo (26. 10. 2015) Další migranti v Řecku apod.

⁵⁸ Právo (13. 10. 2015) V Drahonicích jsou první běženci. Nechtělo se jim tam

⁵⁹ Právo (23. 10. 2015) OSN v Česku: Ublížíte migrantům a váš prezident je islamofob

⁶⁰ Právo (26. 10. 2015) Prověřte to osobně, zve ČR kritiky

3.2.7 Listopad

Tabulka 9: Tematické kategorie v listopadu

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	4	2	5	1	0	0	5

V listopadu už nebyl politický rozměr krize popsán perspektivou českých politiků a sdělení se spíše zaměřovala na situaci v zemích, které přijaly nejvíce migrantů. Psalo se o zpřísnování opatření ve snaze omezit migraci⁶¹ a dopadech, které na tyto země migrační krize měla⁶². Výběr těchto informací rámcuje migraci jako zátěž pro danou zemi (srov. Threagold 2009: 10).

Pozorujeme podobný trend, o kterém jsme hovořili v předchozí kapitole, a to využívání fleše. Stále se také snižuje počet slov, kdy fotografie ve dvou případech neobsahují ani nadpis, pouze krátkou popisku. Ve většině případů je prostřednictvím těchto krátkých zpráv líčena cesta migrantů⁶³.

3.2.8 Prosinec

Tabulka 10: Tematické kategorie v prosinci

Kategorie	Politika	Ochrana	Cesta	Azyl. centra	Humanitární rozměr	Útok na migranty	Rozhovory
Počet	2	5	1	0	0	0	2

V prosinci došlo k výraznému útlumu migrační tematiky na titulcích Práva. Politická diskuse je stále zaměřena na situaci v zemích, které hostí nejvíce migrantů⁶⁴. Stále byl také prezentován negativní postoj českých politiků⁶⁵. Informovalo se o konfliktech na makedonsko-řecké hranici⁶⁶, nebo o pomoci českých vojáků ve Slovinsku⁶⁷. Opět je přítomen rámec hrozby (terorismus a ochrana hranic) s rámcem ekonomické přítěže, zatímco humanitární rámec se ani zde nenacházel.

⁶¹ např. Právo (3. 11. 2015) Vídeň přitvrdí podmínky pro azylanty, Právo (12.10. 2015) Malta má zastavit příval

⁶² např. Právo (13.11. 2015) Švédští policisté už zahájili na hranicích kontroly dokladů

⁶³ např. Právo (7.–8. 11. 2015) Zima je neodrazuje., Právo (10. 11. 2015) Noví běženci z Řecka.

⁶⁴ Právo (15. 12. 2015) Merkelová chce omezit příchod dalších běženců

⁶⁵ Právo (28.12. 2015) Česko nemůže být pro všechny, vzkázal Zeman

⁶⁶ Právo (3. 12. 2015) Bitky na hranici

⁶⁷ Právo (9.12. 2015)

3.2.9 Rozhovory

Čtvrtou nejpočetnější kategorií byly rozhovory, které byly také jedinými publicistickými texty, které na titulní straně nacházíme. Strukturu dotazovaných popisujeme v tabulce:

Tabulka 11: Struktura dotazovaných

Datum	Text	Dotazovaný	Identifikace
10.–11. 1.	Babiš: Musíme být solidární vůči uprchlíkům, ale musíme brát v potaz také rozdíl kultur, tradic a hodnot	Andrej Babiš	Politik
6.–7. 6.	Chovanec: Běženci jsou chudáci, ale nenecháme si rozvrátit zem	Milan Chovanec	Politik
18. 6.	Český ortoped v Jordánsku operoval malé uprchlíky	Jiří Chomiak	Ortoped
23. 6.	Nevyléčitelně nemocné syrské děti přijmout nemůžeme	Miloslav Ludvík	Ředitel motolské nemocnice
23. 7.	Největší riziko nákazy od běženců: nemoci přenosné vzduchem	Rastislav Maďar	Epidemiolog
8.–9. 8.	Kmoníček: Tyto uprchlíky zvládneme, dalším vlnám ale už musíme zabránit	Zbyněk Kmoníček	Ředitel zahraničního odboru hradu
5.–6. 9.	Sobotka: Pomáháme, ale má to své meze. Okřikování odmítám.	Bohuslav Sobotka	Politik
5.–6. 9.	Dagmar Havlová: Vašek by rozhodně byl pro pomoc lidem prchajícími před válkou	Dagmar Havlová	Herečka
7. 9.	Ministr Chovanec: Nezbytná je ochrana hranic EU a nekompromisní vracení	Milan Chovanec	Politik
12.–13. 9.	Schwanzerberg: Češi přežili jiné pohromy, přežijí i uprchlíky	Karel Schwanzerberg	Politik
19.–20. 9.	Bělobrádek: Kvótám se budeme bránit soudně	Pavel Bělobrádek	Politik
26.–28. 9.	Martin Stropnický: Evropa není globální Ježíš	Martin Stropnický	Politik
3.–4. 10. 9.	Robejšek: je nesporné, že část migrantů přichází škodit	Petr Robejšek	Politik, ekonom, publicista
24.–25. 10.	Babiš: zavřít hranice. Jiné řešení migrační krize nemá.	Andrej Babiš	Politik
7.–8. 11.	Cílek: Je to teprve začátek. Do pohybu se může dát kvůli suchu miliarda lidí.	Václav Cílek	Klimatolog, filozof
14.–15. 11.	Není uskutečnitelné, aby si lidé ve statisících přicházeli vyzvednout do Evropy to, co jim chybí	Petr Robejšek	Politik, ekonom, publicista
21.–22. 11.	Chovanec: Muslimové u nás nejsou problém, migrační krize to však může změnit	Milan Chovanec	Politik
25. 11.	Tomáš Pojar: Mladí uprchlíci by měli raději s puškou v ruce bránit rodiny a svoje města	Tomáš Pojar	Bezpečnostní analytik
27. 11.	Sobotka: Po celou migrační krizi máme bezpečnost pod kontrolou	Bohuslav Sobotka	Politik
5.–6. 9.	Babiš: Se Zemanem souhlasím	Andrej Babiš	Politik
19.–20. 12.	Sobotka: Vydírání odebráním fondů kvůli migrantům je nepřijatelné	Bohuslav Sobotka	Politik

I tato kategorie nám potvrzuje vysokou politizaci migrační tematiky. Více než polovina textů (14 z 21 rozhovorů) bylo s politickými činiteli. Postoj ČR byl utvářen vládou

Bohuslava Sobotky (ČSSD), zatímco migrační problematika spadá hlavně pod Ministerstvo vnitra, které bylo v roce 2015 vedeno Milanem Chovancem (ČSSD). Stejný prostor v rozhovorech se dostal i tehdejšímu ministrovi financí Andreji Babišovi (ANO). Tito tři představitelé byli nejčastěji dotazovanými, především Milan Chovanec a Andrej Babiš se netajili svým negativním přístupem k přijímání migrantů. V opozici k tomuto postoji je zde jediný proimigrační politik, a to Karel Schwarzenberg. Smířlivý pohled mimo politickou scénu dává i herečka Dagmar Havlová. V dalších rozhovorech jsme našli, na rozdíl od zpravodajských textů, i informace o místě krize. O lékařské pomoci syrským uprchlíkům v Jordánsku hovořil ortoped Jiří Chomiak, který v rozhovoru přiblížil život uprchlíků. Tímto dal na celou krizi empatictější a smířlivější pohled. O zkušenostech z různými etniky hovoří klimatolog Václav Cílek. Naopak migraci i EU kritizuje politolog Petr Robejšek, který se na titulní stranu dostává ve dvou rozhovorech. Situaci, jak v místě krize, tak v EU, komentuje bezpečnostní analytik Tomáš Pojar. O nemocích a lékařské péči hovoří ředitel motolské nemocnice Miloslav Ludvík, nebo epidemiolog Rastislav Maďar. Ten hovořilo problematice přenosných nemocí od uprchlíků. Situaci však spíše uklidňoval a nepředpokládal velké nebezpečí.

Za zmínku také stojí, že z 21 rozhovorů hovořila pouze v jednom žena (viz kapitola 1.2.2 a mínění Johna Hartleyho o pohledu na svět perspektivou bílého heterosexuálního muže střední třídy). Zde můžeme pouze spekulovat o záměru gatekeeperů, kteří mohli záměrně vynechávat ženský pohled, který má přeci jenom tendenci k většímu soucitu.

3.2.10 Shrnutí

Tabulka 12: Shrnutí tematické agendy

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
leden	1	0	0	0	0	0	1
únor	0	0	0	0	0	0	0
březen	0	0	0	0	0	0	0
duben	1	0	0	0	1	0	0
květen	1	0	0	0	0	0	0
červen	8	6	7	3	3	1	3
červenec	1	2	2	0	1	2	1
srpen	3	16	11	7	2	1	1
září	16	13	11	0	2	3	6
říjen	6	6	8	2	0	2	2
listopad	4	2	5	1	0	0	5
prosinec	2	5	1	0	0	0	2
celkem	43	50	45	13	9	9	21

Migrační tematika je podle S. Cohena náchylná k morálním panikám. Aby ve společnosti panika fungovala, je třeba, aby média, politici a jiné nezávislé skupiny začali šířit přexponované reakce, které poukázaly na ohrožení „nás“, a nikoli „těch druhých“. Při morální panice média nastolí taková témata, která budou svým vybočováním z normálu (a zároveň představou, co si čtenář žádá) vhodná a užší selekcí vybere ta, na která se přímo zaměří, a která naopak upozadí (srov. Cohen 2002: xxviii–xxix).

Vůbec nejčastěji se o migrační krizi informovalo v souvislosti s policejní a vojenskou činností. Je zde patrná obliba tématu v závislosti na geografické blízkosti. Téma se stávalo frekventovanější na základě blízkosti pohybu migrantů vůči ČR. Významnou roli hrály také informace o detenčních centrech, které byly v 10 ze 13 případů spojovány právě se zásahem policie proti migrantům. Tento trend naznačuje, že čím blíže jsou migranti k ČR, tím je potřebnější se chránit, a pokud již jsou na území ČR, policie musí zasahovat. Existují výzkumy, které dokázaly, že média se tímto významně podílí na změnách v imigračních zákonech. Pokud média soustavně rámcují migrační krizi jako hrozbu, podněcují tím pocit ohrožení, který vede ke znepokojení obyvatel. To následně ovlivňuje postoje politiků vůči migraci, a tím pádem i vývoj imigračních zákonů (srov. Philo, Beattie in Threagold 2009: 14). Pokud se publikum, ovlivněno touto agendou, cítí ohroženo, mohou toho využívat i politici se svými protiimigračními programy (srov. Philo a kol. 2013: 165). Tímto se dostáváme k dalšímu významnému aspektu, kterým byla politizace tématu. Vnímání důležitosti krize se odvíjelo mj. na základě postojů české vlády vůči migrační problematice. Útlum nastal v červenci a srpnu, což bylo pravděpodobně způsobeno i tzv. „okurkovou sezónou“. Ta je typická pro letní období, kdy se děje minimum událostí, které by byly mediálně významné (jsou mj. také parlamentní prázdniny českého a Evropského parlamentu). Migrační krize byla často prezentována (v drtivé většině negativními) názory a postoji politiků. Z počátku roku byla politická diskuse zaměřena na rizika inkluze muslimských obyvatel, která se postupně změnila na explicitní tažení proti migraci. To bylo politiky racionalizováno snahou o udržení našich tradic a ochranou před terorismem. S kvótami byla posléze zpochybňována i suverenita ČR, která byla ohrožena tzv. „diktátem Bruselu“.

Texty kategorie č. 3 byly druhými nejčastějšími. Převážně v první polovině roku se vyskytovaly v kombinaci s kategorií č. 2. Toto spojení implikovalo souvislost pohybu migrantů s hrozbou a potřebou zásahu a ochrany (ze 45 textů kategorie č. 3 jich 25 bylo spojeno s kategorií č. 2). Tento jev sledujeme do října. Od října jsme pozorovali trend krácení textů na sdělení o pár větách. Tato sdělení pak logicky obsahovala méně informací a údaje

o policejní/vojenské činnosti z kategorie č. 3 vymizely (do října ze 33 textů o cestě migrantů jich 22 obsahovalo informaci o policejní či vojenské činnosti, od října to ze 14 textů byly pouze texty 2).

Významnější prostor dostaly i rozhovory, které opět potvrdily, že migrační krize byla na titulcích Práva prezentována postoji politiků. Přesto zde, na rozdíl od zpravodajských textů, dostaly prostor i informace z místa krize, zkušenosti s uprchlíky a proimigrační názory. V textech byl také přítomen silný nepoměr výpovědí mužů a žen (v neprospěch žen), což potvrdilo kvantitativní šetření struktury mluvčích v rozhovorech.

Popularita těchto témat na titulní straně rámcovala krizi ve smyslu administrativní a bezpečnostní krize. Naopak opominut byl humanitární aspekt krize, kdy na oběti a těžké podmínky migrantů upozornilo pouze 9 sdělení, často ve formě zmínky na konci textu. Takový počet textů vnímáme, vzhledem k počtu obětí a celkovému charakteru krize, jako zcela neadekvátní. Významné upřednostnění tématu hrozby před humanitárním problémem implikuje, že pohyb migrantů je ohrožující, což vytváří prostor pro zpochybňování, zdali si vůbec zaslouží pomoc (srov. Farrell a kol: 2019). Zároveň to ospravedlňuje explicitně negativní výroky politiků a odborníků. Netvrdíme, že informování o bezpečnostním aspektu krize bylo méně důležité než informování aspektech jiných, pouze podotýkáme, že o všech hlediscích krize mohlo být informováno vyváženěji.

3.3 VO3: Docházelo v textech k problematickému spojení „nelegální migrant“?

Tabulka 13: Přehled užití pojmu „nelegální migrant“

Měsíc	Celkový počet textů o migraci	Výskyt hledaných pojmů	Percentuální zastoupení
Leden	2	0	0%
Únor	0	0	0%
Březen	0	0	0%
Duben	1	0	0%
Květen	1	1	100%
Červen	17	5	29,4%
Červenec	6	2	33,3%
Srpen	22	10	45,5%
Září	30	1	3,33%
Říjen	21	1	4,76%
Listopad	14	1	7,14%
Prosinec	7	0	0%

Žadatel o azyl se fakticky stane ilegálním imigrantem pouze v případě, kdy na žádost o opuštění území státu nereaguje. Tehdy se dá považovat jeho pobyt na území jako ilegální⁶⁸.

Prvním zásadním problémem se tedy stává absence jakéhokoli vysvětlení toho, kdy migrant nabývá statutu „nelegála“. V teoretické části jsme již zmiňovali problematiku synonymního používání pojmů migrant, imigrant, uprchlík, běželec, žadatel o azyl apod., kdy veřejný i politický diskurz spojuje všechny tyto pojmy v jeden, aniž by vnímal a vysvětloval rozdíly v jejich významech. Tyto rozdíly jsou však klíčové právě pro správnou identifikaci subjektu a celkových okolností zpravodajství. Byť se tyto termíny mezi sebou jak věcně, tak sémanticky liší, jsou sdruženy do jedné debaty o imigraci, která je zase rámcována základními kategoriemi rasy, vztahy mezi rasami a etnicitou (Cohen 2002: 22).

Redakce používá tyto pojmy synonymně, čímž však zásadně opomíná fakt, že uprchlík se automaticky nestává ilegálním imigrantem a emigrant zase nemusí nutně být žadatelem o azyl. Každé z těchto slov má jiný sémantický potenciál, který je však libovolným zaměřováním těchto pojmů smazán, a dochází ke stereotypnímu označování skupiny aktérů bez snahy tyto pojmy odlišit. Ačkoli může být tato synonymizace pochopitelná z hlediska snahy redakce neopakovat stále stejná slova dokola, jejich používání je fakticky nesprávné a dá se považovat za pochybení redakce.

⁶⁸ viz Úmluva o právním postavení uprchlíků

„Zařízení je takřka po střechu naplněné **nelegálními migranty** a atmosféra v něm hodinu po hodině s každým nově přichozím **uprchlíkem** houstne.“⁶⁹

„Další **běženci** na řeckých ostrovech. Řečtí policisté zatlačují **uprchlíky** kteří na ostrově Kos čekají na registraci. Řecká pobřežní stráž od pátku zachránila z Egejského moře přes 1 400 **ilegálních migrantů**.“⁷⁰

V těchto příkladech vidíme synonymizace pojmů nelegální migrant s pojmem uprchlík. Zároveň v druhém příkladu je běženeček synonymně užívám s výrazy ilegální migrant a uprchlík. Texty poté na čtenáře působí tak, že kdokoli z aktérů vlastně jedná protizákonně a je mu tím automaticky přisouzen rámec ilegality. I když adjektivum „ilegální/nelegální“ implikuje kriminalitu či jiné nedovolené jednání, fakticky však žadatel o azyl neudělal nic, na co by, na základě občanského práva, neměl nárok. Přisuzováním ilegality navíc dochází ke stereotypizaci celé skupiny jakožto skupiny nezákonně jednajících jedinců. Redakce tedy fakticky pochybila jak při generalizujícím užívání libovolných pojmů pro označování aktérů, tak i nazýváním aktérů nelegálně jednajícími bytostmi. To mohlo posléze přispět ke stereotypizaci aktérů v kriminálníky (srov. Threagold 2009: 20).

Ve všech zkoumaných textech také chybí jakákoli zmínka o „legálním migrantovi“, což přispívá dojmu, že být legálním migrantem zkrátka není možné a migranty stigmatizuje do jedné, nelegálně činné, skupiny (srov. Sedláková a kol. 2015: 51).

„Téměř čtyři stovky **nelegálních migrantů** se od začátku roku ocitly volně na území Česka.“⁷¹

„... policisté zadrželi přes 1 870 **nelegálních imigrantů**.“⁷²

„Stavba bariéry proti pronikání **ilegálních imigrantů** ze Srbského území do Maďarska je od včerejška v plném proudu.“⁷³

„... upozornil, že od začátku roku překročilo maďarské hranice už sto **tisíc ilegálních přistěhovalců**.“⁷⁴

---

⁶⁹ Právo (1. –2. 8. 2015)

⁷⁰ Právo (11. 8. 2015)

⁷¹ Právo (7. 8. 2015)

⁷² Právo (25. 8. 2015)

⁷³ Právo (4. 8. 2015)

⁷⁴ Právo (4. 8. 2015)

„Vlna zpráv o hrozícím přílivu **nelegálních imigrantů** z afrických a asijských zemí zasáhla veřejnost.“⁷⁵

„... vybudovat uprchlické tábory, které by vyřizovaly žádosti o azyl a kam by případně dopravovaly **nelegální běžence**, které chytí na území EU.“⁷⁶

Nejhojnější výskyt popisu migrantů jako „nelegální/ilegální“ byl v srpnu. Tento výsledek může souviset s větším důrazem na dopravní a hraniční kontroly, nebo také se zřizováním detenčních center na území ČR. Z 10 textů, které se zabývaly tematikou detenčních a azylových center, se pojem „nelegála“ vyskytoval v 6. Zajímavý je však skokový úbytek a praktické vymizení tohoto pojmu, kdy v září, říjnu a listopadu byl tento pojem použit pokaždé pouze jednou, v prosinci už vůbec. Sledujeme také tematické kategorie, při kterých redakce tato spojení používala. Nejvyšší výskyt měl „nelegál“ v textech informujících o bezpečnostních opatřeních a policejní činnosti.

Zatímco do srpna byl na titulních stranách pojem použit v celkem osmnácti textech, od září ho nacházíme pouze ve třech. Přitom září mělo vůbec nejpočetnější zastoupení textů o migrační krizi, proto by se dal předpokládat, podle dosavadního trendu, vyšší počet užívání. Tento poznatek naznačuje jakési poučení v redakci o nesprávnosti těchto kolokací, ke kterému mohlo v interní redakční komunikaci dojít.

---

⁷⁵ Právo (31. 7. 2015)

⁷⁶ Právo (30. 6. 2015)

3.4 VO4: Jak byl migrant nejčastěji zobrazován v titulcích textů?

V této části výzkumu jsme se soustředili na jazyk, kterým jsou migranti v titulcích textů pojmenováni. V titulcích (nikoli samotných textech) sledujeme trendy, které jsme již zmínili v teoretické části: metafory, synonymní užívání různých označení pro migranta a důraz na čísla příchozích migrantů. Tyto jevy jsme sledovali na základě poznatků z citovaných výzkumů a literatury.

V titulcích textů jsme se zaměřovali na jakékoli označení migranta, ať bylo věcné či metaforické. Soustředili jsme se také na funkci číselných údajů, jakou v daném titulku plnily. Každému označení pro uprchlíka jsme přiřadili kód, stejně tak číselnému údaji.

Tabulka 14: Označení migranta v titulcích Práva

Výraz	Počet užití
Uprchlík	17
Utečenec	2
Běženec	22
Nelegál	1
Migrant	13
Imigrant	2
Čís. údaj	19
Azylant	1
Přival	6
Vlna	4
Přiliv	1
Národnost	2

Vůbec nejčastější výraz pro aktéra byl „běženec“, poté „uprchlík“ a „migrant“. Dvakrát se v titulku objevil výraz „utečenec“ a „imigrant“, po jednom pak výrazy „nelegál“ a „azylant“.

Z námi sledovaných metafor byla nejčastěji užitá metafora „přivalu“, poté „vlna“ a jednou také „přiliv“.

Devatenáctkrát byl v titulku použit číselný údaj, z toho desetkrát právě v kombinaci s pojmem „běženec“, třikrát s pojmem „migrant“, dvakrát s pojmem „uprchlík“. Zde je vidět jistá nekonzistence, kdy redakce měla potřebu pojem „běženec“ doplňovat počtem, ale druhý nejpoužívanější pojem „uprchlík“ už ne.

O libovolném zaměňování aktérů jsme již hovořili ve výzkumné otázce č.3. I zde můžeme konstatovat, že ačkoli může být tato synonymizace pochopitelná z hlediska snahy redakce neopakovat stále stejná slova dokola, je toto namátkové používání opět fakticky nesprávné.

3.4.1 *Důraz na čísla*

Uváděné číselné údaje se stávají pro popis migrační krize natolik samozřejmé, že není třeba ani osvětlovat, kdo se vlastně chystá na pochod a koho/čeho milióny vlastně přijdou.

„Bavorsko žádá o pomoc, ale z jihu se chystají na pochod **další tisíce**^{77cc}“

„Je to stěhování národů. Přijdou **milióny**^{78cc}“

Rozcházející se počty si můžeme ilustrovat na následujících příkladech, kdy jeden titulek tvrdí, že Česko má přijmout další 3 tisíce běženců, druhý nspecifikované tisíce, třetí titulek naznačuje, že je Česko schopno přijmout až 15 tisíc a čtvrtý titulek predikuje příchod 150 tisíců. Predikce je také druhou strategií již zmíněné mediální inventarizace, o které jsme hovořili v souvislosti s teorií morální paniky.

„Brusel: Česko má přijmout další **tři tisíce** běženců^{79cc}“

„Česko asi přijme **další tisíce**^{80cc}“

„Dienstbier naštvál vládu: bral by až **15 tisíc uprchlíků**^{81cc}“

„Česko se chystá na nejhorší. Chce dát vytisknout do zásoby **150 tisíc** dokladů pro migranty^{82cc}“

Na následujících příkladech naopak poukazujeme na ignoraci konkrétnější specifikace uvedených stovek, tisíců, miliónů či dokonce miliard. Čísla jsou odhadovaná vágně, bez jakékoli snahy o přesnost. Přitom pro správnou intepretaci situace je specifikace takto vysokých cifer podstatná.

„Z Bělé propuštěny **stovky** nelegálů^{83cc}“

„Srbsko-maďarské hranice překračují migranti po **stovkách**^{84cc}“

„Budapešťské nádraží v obležení **tisíců** běženců^{85cc}“

„Česko asi přijme další **tisíce**^{86cc}“

---

⁷⁷ Právo (7. 9. 2015)

⁷⁸ Právo (2. 9. 2015)

⁷⁹ Právo (8. 9. 2015)

⁸⁰ Právo (18. 9. 2015)

⁸¹ Právo (17. 9. 2015)

⁸² Právo (3.–4. 10. 2015)

⁸³ Právo (7. 8. 2015)

⁸⁴ Právo (26. 6. 2015)

⁸⁵ Právo (3. 9. 2015)

⁸⁶ Právo (18. 9. 2015)

„Není uskutečnitelné, aby si lidé ve **statisících** přicházeli vyzvednout do Evropy to, co jim chybí⁸⁷“

„Je to stěhování národů. Přijdou **milióny**⁸⁸“

„Cílek: Je to teprve začátek. Do pohybu se může dát kvůli suchu **miliarda** lidí⁸⁹“

Všechny tyto znaky potvrzují Cohenovo tvrzení, že média mají v případě morální paniky tendenci uvádět přemrštěná čísla, počty účastníků často odhadovat, a tím událost zveličovat. V titulcích sice nacházíme i konkrétnější čísla, stále však jde o odhady od desítek⁹⁰ až po miliardu⁹¹. Neurčitost těchto odhadů může zároveň opět implikovat nekontrolovatelnost

a zmatek, který sebou pohyb migrantů přináší.

3.4.2 *Metaforizace*

V teoretické části jsme hovořili o metaforizaci jako o úkazu, který popisovanému jevu dodá neobvyklost, ale hlavně skrz autora textu zdůrazní spojitost, která daný jev překvapivě a výstižně popíše, aktualizuje a zařadí do nového kontextu. Metaforizace tedy nemá být pouhým estetickým ozvláštněním textu, ale má odlišit vidění sdělovaného obsahu. Právě jevy jako živelnost a neovladatelnost jsou migrantům pomocí metafor přisouzeny. Ty mohou recipientovi implikovat bezmoc, nekontrolovatelnost a příchod nebezpečí, kterému se lze jen těžko ubránit.

Tyto výrazy jsou však jak v titulcích, tak i v textech užívány zcela standardně a přirozeně implikují spojení migrace s příchodem neovladatelného jevu a rizika, kterému je třeba se bránit. Užívání metafory ve zpravodajských textech je navíc v rozporu s předpokladem, že volba jazykových prostředků ve zpravodajství by měla být vedena snahou o nestrannou a úplnou informaci. Autoři zpravodajských textů by měli volit takové jazykové prostředky, které by přesně a neutrálně (!) popsaly osoby a děj (Čechová a kol. 2003: 224).

„Na Evropu se **valí vlna migrace**⁹²“

„Kmoníček: Tyto uprchlíky zvládneme, dalším **vlnám** ale už musíme zabránit⁹³“

---

⁸⁷ Právo (14.–15. 11. 2015)

⁸⁸ Právo (2. 9. 2015)

⁸⁹ Právo (7.–8. 2015)

⁹⁰ Právo (28. 8. 2015) Převaděč nechal udusit v dodávce desítky běženců

⁹¹ Právo (7.–8. 2015) Je to teprve začátek. Do pohybu se může dát kvůli suchu miliarda lidí

⁹² Právo (1. 6. 2015)

⁹³ Právo (8.–9. 8. 2015)

„Sobotka: Unie musí zpomalit **přívál běženců**“⁹⁴

„**Vlna migrantů se valí** z Maďarska do Německa“⁹⁵

„**Přiliv migrantů** pokračuje“⁹⁶

„**Přívál běženců** nekončí. Do EU za víkend dalších 25 tisíc.“⁹⁷

Obrazná přirovnání aktérů k nebezpečným přírodním jevům umožňují prezentovat mnohdy katastrofální osudy migrantů zcela neempaticky. Tato metaforizace a zobecňování zcela dehumanizuje aktéry, kteří již nejsou recipienty vnímány jako lidské bytosti. Odlišťování aktérů ve spojitosti s implikací dalších negativních atributů vyvolávají pocit ohrožení před „valící se katastrofou“. Tato implicitní sdělení navíc napomáhají redakci k tomu, aby i přesto, že texty negativně hodnotí určitou skupinu lidí, nevyzněly rasisticky.

V teoretické části jsme zmiňovali výzkum Elizabeth El Refaie, která popsala tři tematické kategorie, a to kategorii vody, války a zločinu. Pokud bereme v potaz pouze titulky, nacházíme v našem zkoumaném materiálu největší počet metafor vody. Stejně jako u počtů se z těchto metafor stala ustálená slovní spojení, takže není třeba specifikovat, přívál koho/čeho bude zastaven: „Malta má zastavit **přívál**“⁹⁸.

V textech byly k nalezení i metafory války: „Budapešťské nádraží v **obležení** tisíců běženců“⁹⁹, nebo metafory zločinu: „Z Bělé **propuštěny** stovky **nelegálů**“¹⁰⁰. Těch však, oproti metaforám vody, bylo zanedbatelné množství a za trend je v titulcích nepovažujeme.

V souvislosti s metaforizací zmiňujeme i třetí strategii mediální inventarizace, a to symbolizaci. Ta zdůrazňuje některé atributy a odlišnosti nositelů deviantního chování. Pokud budou určité skupině přisouzeny identifikační znaky související s např. živelnou katastrofou, stávají se pak pro celou skupinu charakteristické, a tvoří tím pomyslné hranice mezi „námi a jimi“.

---

⁹⁴ Právo (24. 9. 2015)

⁹⁵ Právo (11. 9. 2015)

⁹⁶ Právo (28. 8. 2015)

⁹⁷ Právo (21. 9. 2015)

⁹⁸ Právo (12. 11. 2015)

⁹⁹ Právo (3. 9. 2015)

¹⁰⁰ Právo (7. 8. 2015)

3.5 VO5: Bylo v textech poukazováno na deviantní chování migrantů?

V této výzkumné otázce jsme se soustředili na dva jevy, které jsme popsali v teoretické části; demonizaci aktérů, kterou v kontextu naší analýzy můžeme vnímat i jako priming. McQuail (2009: 529–530) popsal priming – specifický aspekt nastolování agendy – jako „zdůrazňování témat“. Sledovali jsme, jaká zde byla prosazena hodnotící kritéria pro migranty a zaměřili se právě na ta, která popsal Stanley Cohen jako deviantní chování.

V potaz jsme nebrali obrazná vyjádření, ale pouze explicitní upozorňování na nepřijatelnost chování migrantů a nebezpečí z jejich příchodu plynoucí. Všechny textové úseky, které odpovídaly těmto kritériím, byly zaneseny do tabulky. Nalezli jsme celkem 25 textů, ze kterých jsme vyselektovali 29 relevantních textových úseků. Ty jsme posléze, pro lepší orientaci, rozdělili do 4 kategorií. Za zmínku také stojí, že většina zaznamenaných textových úseků jsou citace/parafráze z úst politiků, čímž se opět vracíme k tomu, jak je politizace význačná pro téma migrace.

Deviantní chování migrantů

- kultura
- běžný život
- terorismus
- agresor, nebo podvodník

1. Migrant jako hrozba pro naši kulturu a tradici
2. Migrant jako terorista
3. Migrant jako narušitel běžného života
4. Migrant jako agresor, nebo podvodník

Graf 3: Rámce deviantního chování migrantů

3.5.1 Migrant jako hrozba pro naši kulturu a tradici

Tato sdělení (ve většině případů navíc z úst vlivného politika) varují publikum před střetem našich kulturních znaků a morálních norem s normami jinými. Autoři zde konstruují možnou představu toho, jak by to v naší společnosti vypadat mělo a co by ji narušilo. Příchod jiné kultury by ohrozil naše zasetá pravidla. Tažení proti migrantům –

narušitelům řádů – však autoři racionalizují a omlouvají právě tím, že jde pouze o snahu zabránit obecnému ohrožení naší společnosti a hodnot.

Jako ilustraci daného jevu uvádíme např. výrok Andreje Babiše z počátku roku 2015:

„Přistěhovalecké komunity třeba v Německu, Francii, Belgii, Nizozemsku a dalších zemích rostou na úkor původního obyvatelstva, prosazují své zvyky a svoji kulturu.“¹⁰¹

Babiš zde také dal do protikladu přijímání muslimů a Ukrajinců. Porovnal snadnost asimilace Ukrajinců do naší společnosti (hlavně díky historické blízkosti), na rozdíl od muslimů, se kterými jako národ nemáme nic moc společného a soužití by tím pádem bylo problematické. Před migrací Babiš varoval i v dalších textech¹⁰².

Klimatolog Václav Cílek upozornil na střet křesťanství a islámu:

„Tady máte často pocit, že ti lidé opravdu potřebují pomoc, jsou hrozně milí. Orientálci jsou většinou milí, mají děti s krásnými očima a tak podobně, ale vnímáte, že titíž lidé klidně půjdou zapálit křesťanský kostel.“¹⁰³

O strachu z narušení našeho kulturního řádu a norem hovořil Pavel Bělobrádek:

„Mně nevadí šátky, jarmulky, čepice nebo turbany, ale jestliže má někdo zakrytý obličej, tak není identifikovatelný, a to mi vadí z bezpečnostních důvodů. Pokud tady budou chtít být, tak to musí dodržovat, i když jim to vadí.“¹⁰⁴

3.5.2 Migrant jako terorista

Spojování tématu migrace a terorismu zdůrazňuje nebezpečí, které může být potenciálně v každém migrantovi (srov. Threagold 2009: 11). Šíření spojitosti „co uprchlík to muslim a tedy potenciálně nebezpečný terorista“ registrovala a kritizovala v analýze ČRo i Sedláková a kol. (2015: 14): „Z takového zpravodajství je zřejmá zkratkovitost, nedostatek analytického vhledu a datového kontextu a možná i osobní zaujatosti jeho tvůrců.“

Jako ilustraci daného jevu uvádíme např. výrok politologa – posléze i neúspěšného politika, který na podobných výrocích postavil svoji kampaň – Karla Robejška:

---

¹⁰¹ Právo (10.–11. 1. 2015) Babiš: Musíme být solidární vůči uprchlíkům, ale musíme brát v potaz také rozdíl kultur, tradic a hodnot

¹⁰² in Právo (30. 6. 2015): „Islámský stát, terorismus a neřízená imigrace představují pro Evropu větší ohrožení než konflikt či studená válka s Ruskem“

¹⁰³ Právo (17. 11. 2015) Cílek: Je to teprve začátek. Do pohybu se může dát kvůli suchu miliarda lidí

¹⁰⁴ Právo (19. 9. 2015) Bělobrádek: Kvótám se budeme bránit soudně

„Migranti sami představují hrozbu bezpečnostně-politickou a civilizační. Neznámá, ale značná část migrantů, řekl bych minimálně čtvrtina, představuje různě intenzivní riziko. Od ‚spáčů‘ vyslaných teroristickými organizacemi až po ty, kteří v Evropě neuspějí a sklouznou k náboženské radikalizaci nebo ‚jen‘ ke kriminalitě. Civilizační hrozba pro Evropu spočívá v tom, že do značné míry dekadentní západní společnost nebude schopná cizí kulturní vlivy pacifikovat a asimilovat, a bude jimi naopak sama dále destabilizována.“¹⁰⁵

Migrační krizi s terorismem spojoval i např. Robert Fico¹⁰⁶, Milan Chovanec¹⁰⁷, nebo Martin Stropnický¹⁰⁸.

Teroristickou hrozbu však v migraci neviděli pouze politici představitelé. Před radikálním islámem varoval i bezpečnostní analytik Tomáš Pojar:

„Nepochybně někteří teroristé nebo lidé sympatizující s radikálním islámem v migrační vlně zastoupení budou. Není možné, aby tomu tak nebylo. Můžeme se bavit o tom, jestli těch lidí jsou desetiny procenta, jedno procento či deset. Každopádně jich není většina. To, že někteří s radikálním islámem sympatizují, že se zapojili do bojů Islámského státu nebo jiných skupin, je ale nepochybné.“¹⁰⁹

O souvislosti mezi migrací a terorismem hovořil podplukovník Aleš Rybka:

„Stále se ale nemohou srovnat s tím, že mezi migranty nejčastěji vidí mladé a zdravé muže, a někdy mají dokonce podezření, že jde o bojovníky z Afghánistánu. Kluci, kteří v Afghánistánu byli, občas v někom poznají Tálibánce podle tetování nebo podle starých jizev z bojů... V takovém případě ihned volají slovinskou policii, která se na podobné uprchlíky zaměří. Od policistů slyšeli i o případu, kdy

---

¹⁰⁵ Právo (3. 10. 2015) Robejšek: Je nesporné, že část migrantů přichází škodit

¹⁰⁶ in Právo (28. 5. 2015): „První velké riziko, kterým budeme oponovat návrhům Komise, je hrozba přílivu lidí, kteří nepřicházejí do Evropy za prací a lepším životem, ale proto, že budou šířit terorismus“

¹⁰⁷ in Právo (6. 6. 2015): „Máme také obavu, aby s migranty nepřicházeli bojovníci Islámského státu, al-Kajdá a jiných teroristických organizací, které chtějí vytvářet buňky v Evropě“, nebo „Dnešní muslimská komunita v ČR nepředstavuje problém, ale obávám se, že to může výrazně změnit migrační vlna.“

¹⁰⁸ in Právo (26. 9. 2015): „Poměrně přesně to řekl můj poradce, generál Šedivý, že by bylo opravdu hodně naivní si myslet, že v tom obrovském migračním toku nebude vůbec nikdo, kdo by představoval riziko.“

¹⁰⁹ Právo (21. 11. 2015) Tomáš Pojar: Mladí uprchlíci by měli raději s puškou v ruce bránit rodiny a svoje města

jeden z utečenců měl v mobilu fotku, na které má v jedné ruce samopal a ve druhé uříznutou hlavu nepřítele.“¹¹⁰

3.5.3 Migrant jako narušitel běžného života

Část textů zdůrazňovala, jak pohyb migrantů narušil i běžný život obyvatel:

„Není to příjemné, když je slyšíme každou noc. Přecházejí těsně kolem našeho domu a ráno po nich nacházíme nepořádek a ušlapanou trávu.“¹¹¹

Součástí teorie morální paniky je právě i strach z narušení zákonitostí a řádů. I když se jedná pouze o pošlapaný trávník a pohazování odpadků, jsou tyto činy rámcovány jako narušení zaběhnutého a fungujícího systému. Připomeňme si také, že při morální panice je sociální řád vnímán velmi idealizovaně a lze usuzovat, že při normální situaci by tyto drobné incidenty svůj prostor ve zpravodajství nedostaly. V těchto případech a v souvislosti s tím, kdo je způsobil, však vyvolávají nepřiměřenou reakci.

3.5.4 Migrant jako agresor, nebo podvodník

Pokud opomeneme hrozbu terorismu, který jsme v rámci našeho výzkumu oddělili do samostatné kategorie, stále se s příchodem migrantů pojí i obava z rostoucí kriminality (srov. Philo a kol. 2013: 25). V našem vzorku je to nejčastěji součástí informování o ochraně hranic a dramatických incidentech v českých detenčních zařízeních. Tato témata byla pro publikum velmi atraktivní, jelikož šlo o události, které se udály na území ČR a jejichž součástí byli i čeští obyvatelé. Migrantů zde byli vykresleni jako potenciální kriminálníci a nebezpečí pro své okolí (srov. Philo a kol. 2013: 25):

„Je tam celkem běžné, že nadávají, pokoušejí se skákat z oken, vyhrožují zdravotníkům a komukoli v uniformě, že ho podříznou. Hlavně Afghánci, kteří jsou většinou nevzdělaní a mají jen představu o tom, že se o ně v Německu všichni zadarmo postarají, vyhrožují: Počkejte, vy bílý svině, až nás tu bude víc, všechny vás podřízneme!“¹¹²

Na migranty bylo upozorněno i jako na podvodníky, kteří přicházejí využívat solidaritu evropských zemí (srov. Philo a kol. 2013: 9):

---

¹¹⁰ Právo (10. 12. 2015) Čeští vojáci pomáhají Slovincům rozpoznávat mezi utečenci tálíbance

¹¹¹ Právo (26. 6. 2015) Srbsko-maďarské hranice překračují migranti po stovkách

¹¹² Právo (5. 8. 2015) Pracovníci uprchlického tábora v Bělé čelí hrozbě nemoci i častým výhrůžkám

„Tahají děti v gumových člunech, kde dobře vědí, že hrozí nebezpečí utonutí. Řekl bych, že ty děti slouží spíše jako živý štít vůči těm chlapcům s iPhony, aby lépe zdůvodnili tu migrační vlnu. A dodal bych, že v kapse mají tisíce eur nebo tisíce dolarů.“¹¹³

3.5.5 *Shrnutí*

V teoretické části jsme hovořili o tendenci k morální panice v případě, kdy se společnost začne obávat o svá (v tu chvíli velmi idealizovaná) pravidla. Pokud dojde k porušení těchto zajetých zvyklostí, může dojít i k ohrožení a rozpadu morálních hodnot naší společnosti (např. „Chovanec: Běženci jsou chudáci, ale nenecháme si **rozvrátit** zemi“).

Na základě našeho vzorku lze usuzovat, že protiimigrační nálady jsou vyvolány strachem ze ztráty našich kulturních tradic (např. zmíněné pálení kostelů, oblékání burek apod.), obavou z infiltrace teroristů mezi nově příchozí a samozřejmě také nepřizpůsobivostí a agresí migrantů, na které bylo upozorňováno v souvislostech s událostmi v detenčních centrech a při střetech s policií. Výroky, které explicitně zdůrazňovaly deviantní znaky a odlišnost migrantů (navíc nesoucí silně pejorativní zabarvení), na sebe strhávaly velkou míru pozornosti a zároveň akcentovaly rozdílnost a nepřijatelnost jejich chování.

Je možno usuzovat, že média tímto způsobem reprezentace významně přispěla k formování postojů české veřejnosti vůči migrantům a jejich možné inkluzi do společnosti. Při absenci osobní zkušenosti (způsobené malým počtem muslimských imigrantů na českém území) nemají občané příležitost porovnávat svoji empirickou realitu s ničím jiným, než právě s mediálně konstruovaným obrazem muslimského imigranta. Upozorňování na problémy spojovaných s islámem je základem pro vytváření, šíření a udržování představ o muslimech, které však nemusejí odpovídat realitě (Křížková 2006: 1). Akcent na odlišnost muslimských migrantů v natolik homogenní společnosti, jako je česká, může vést k nesnášenlivosti a exkluzi, čehož začnou posléze využívat např. nacionalistická hnutí nebo populistické strany, což se v následujících letech potvrdilo (např. akce iniciativy Islám v ČR nechceme, ztráta popularity tradičních politických stran ve prospěch populistických apod.) (srov. Philo a kol. 2013: 165). Lze také polemizovat, nakolik jsou výroky politiků projevem skutečného znepokojení, nebo pouze kampaní zneužívající rozrušenou společnost ve svůj prospěch.

---

¹¹³ Právo (26. 10. 2015) Zeman: Děti mají jako živé štíty

3.6 VO6: V kolika případech dostal migrant možnost se vyjádřit?

Z tematické analýzy už víme, že žádný zpravodajský text neinformuje přímo o příčinách migrace a situaci v místě krize. Teorie morální paniky hovořila o opomíjení skutečné příčiny daného sociálního problému. Přitom je při zpravodajství nutné dát prostor k vyjádření všem stranám sporu. S tím souvisí i to, že vyvážený článek nemůže být jednozdrojový, ale autor v něm musí citovat několik různých relevantních zdrojů (Čuřík a kol. 2012: 38).

V drtivé většině případů mediální reprezentace migrační tematiky obsahuje vyjádření politických činitelů, bezpečnostních složek a „obyčejných obyvatel“. Proto si pokládáme otázku, zda, a v jaké míře, se v textech objevují citace migrantů jakožto opozice těmto, pro morální paniku typickým, výpovědím, nebo zda je to spíše tématem „o migrantech bez migrantů.“

Do analýzy jsme zahrnuli citace přímé (např. „Jsem na cestě už dva měsíce. Teď se mi ale začíná plnit můj sen. Jsem v Rakousku. Odtud je to do Německa kousek,...“) i nepřímé, ale jednoznačně označené jako citace (např. „Nervozita ovšem stoupá a televize M1 citovala dalšího migranta, který varoval, že postupem času už nebudou jen skandovat.“). Z analýzy jsme naopak vyloučili takové citace, které popisovaly projevy davu (např. „Stovky utečenců skandovaly „No police“ směrem k policistům rozestavěným kolem budovy,...¹¹⁴), jelikož nevyjadřují názor a zkušenost migranta, o které nám jde.

Tabulka 15: Struktura vyjádření migrantů

Datum	Název	Mluvčí
15. 7.	Hraniční bariéra už má základy, ale běženci ji v klidu obcházejí	Dvě rodiny s pěti dětmi
31. 7.	Útoků na migranty přibývá	Paní M.
17. 8.	Přes Balkán přichází 2 000 běženců denně	Syřan
2. 9.	Je to stěhování národů. Přijdou milióny	Běženec
5.–6. 9.	Běženci vyrazili na Vídeň pěšky. S fotkami Merkelové	Běženec, migrant ze Sýrie
11. 9.	Vlna migrantů se valí z Maďarska do Německa	Abdul z Damašku
12.–13. 9.	Migranti míří pěšky přes hranice za svým snem	Mohammad ze Sýrie
10.–11. 10.	V rámci kvót odletělo do Švédska prvních 19 Eritrejců	Michele
12. 11.	Drama v Drahonicích: hladovka i útok na ochranku	Uprchlíci

Z výsledku kvantitativní analýzy vyplývá, že ze 124 zkoumaných textů (z toho jich 103 bylo zpravodajských) se samotný migrant ke slovu dostal pouze v 9 textech.

Při citování se ukázalo být velmi důležité doplňovat národnost, menší důležitost už však redakce Práva věnovala jménu a raději upřednostnila obecné výrazy jako migrant, běženec

¹¹⁴ Právo (3. 9. 2015) Budapešťské nádraží v obležení tisíců běženců

apod. Promluvy migrantů jsou také velmi krátké a spíše ilustrativní, slouží pouze k dokreslení situace, o které se zrovna informuje.

Logicky bychom očekávali, že při zpravodajství o migraci bude stanovisko samotných migrantů frekventovanější a prostor pro vyjádření dostanou všechny strany sporu. Nicméně hlas migrantů, kteří jsou předmětem reprezentace, je zde výrazně upozaděn a je mu věnován zanedbatelný prostor, většinou na úkor tzv. strážců morálky, což jsou většinou politici, represivní orgány a tzv. „hlas lidu“ (srov. Volek 2000: 103). Absence hlasů migrantů navíc jenom přispívá dojmu, který jsme naznačili ve VO3, a to vnímání migrantů jako dehumanizované masy.

Závěr

Cílem předkládané bakalářské práce bylo nalézt a prezentovat hlavní témata a vybrané symboly, se kterými Právo ve svých textech na titulních stranách pracovalo ve spojení s migrační krizí.

Na základě poznatků z teorie agenda-setting můžeme konstatovat, že počet mediálních sdělení na titulní straně Práva nepochybně přispěl k popularitě a významnosti migrační problematiky u čtenářů. Nejčastěji se o krizi informovalo v souvislostech policejních a vojenských zásahů. Informace o pohybu migrantů byly druhými nejčtenějšími, avšak v téměř polovině případů to bylo právě ve spojitosti se zásahy ochranných složek. Frekventovaná reprezentace migračního dění v souvislostech s bezpečnostními zákroky podněcuje k šíření strachu z potencionální hrozby, přispívá ke stereotypizaci migrantů a může iniciovat snahy o imigrační regulace, čehož mohou následně využít např. politici při svých kampaních. Tímto se dostáváme k dalšímu významnému aspektu migrační krize, a to politizaci tématu. Vnímání důležitosti (a následné medializace krize) se, kromě období letních prázdnin, odvíjelo právě na základě postojů české vlády vůči migrační problematice. Ostatní tematické kategorie dostaly oproti předchozím zmíněným zanedbatelný prostor. Jako neadekvátní jsme zhodnotili počet zpráv informující o humanitárním aspektu migrační krize. Ten byl, na rozdíl od aspektu administrativního a bezpečnostního, upozaděn. Zpravodajství se v žádném textu nevěnovalo příčinám krize, které by alespoň částečně nastínilo okolnosti migrace a dalo na situaci empatičtější pohled.

Vybrané trendy v jazykovém ztvárnění migrantů jsme zkoumali ve výzkumných otázkách, které zněly: *Jak je migrant nejčastěji zobrazován v titulcích textů? Dochází v textech k problematickému spojení „nelegální migrant“?* Zde jsme kvantitativním šetřením zaznamenali, že Právo v titulcích nerozlišuje mezi sděleními o žadatelích o azyl, uprchlících, běžencích apod. Výrazivo pro migranta bylo redakcí libovolně obměňováno spíše na základě stylistických požadavků. Přítomny byly i, pro migrační diskurz typické, hydrologické metafory. Ty vyobrazují migranty jako nežádoucí katastrofický jev. Přirovnání k přírodní katastrofě má pro migranty silně dehumanizující účinek, při němž zaniká jedinečnost jejich osudů a vykresluje je jako „valící se nebezpečnou masu“. Dehumanizující metafory navíc opět nedávají prostor pro čtenářovu empatii a usnadňují odměřený přístup k mnohdy katastrofickým osudům migrantů. Dalším typickým jevem byly odhady počtů migrantů, které jenom přispívaly masifikaci jejich pohybu. Nekonkretizované odhady jako „statisíce, milióny“ silně implikují nezvladatelnost a nekontrolovatelnost pohybu migrantů, což má, v kombinaci s katastrofickými metaforami, ještě silnější dehumanizační účinek.

Přívlastek „nelegální“ pro migranty používali jak redaktoři, tak i veřejní představitelé, ačkoli právo na azyl je součástí Listiny základních práv a svobod. Atribut nelegálnosti implikoval kriminalitu migrantů, kteří však nečinili nic, na co by neměli nárok. Kvantitativním šetřením jsme zjistili, že redakce přívlastek „nelegální“, jak v titulcích, tak v samotných textech, hojně využívala do září. Od října jsme však pozorovali výrazné omezení tohoto pojmu, což mohlo být důsledkem lepší informovanosti redaktorů o nevhodnosti tohoto slovního spojení. Omezení přívlastku „nelegální“ mohlo i napomoci vlídnější reprezentaci migrantů v době největší expozice migračního dění na titulních stranách.

Následnou výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, zdali je v textech poukazováno na deviantní chování migrantů. O migrantech bylo informováno jako o potenciálních teroristech, rozvracečích kultury, podpalovačích kostelů, podvodnících, kteří přicházejí zneužívat azylový systém, nebo také násilnících a agresorech. Lze usuzovat, že redakce tyto výroky vybírala záměrně, jelikož na sebe svojí dramatickostí strhávaly velkou míru pozornosti. Tyto výroky, explicitně zdůrazňující deviantní znaky a odlišnosti migrantů, neměly v opozici vyjádření tzv. „druhé strany sporu“, samotných migrantů, což jsme kvantitativním šetřením odhalili v poslední výzkumné otázce. Vyšlo najevo, že v textech v podstatě chyběl hlas samotných aktérů migrace, což mělo pro jejich možnou obhajobu vysoce diskvalifikační potenciál. Migranti, kteří zde byli předmětem reprezentace, byli reprezentováni hlasy jiných. Tento fakt, v kombinaci s předešlými zjištěními, považujeme za velký prohřešek v neprospěch jejich mediálního obrazu.

Migrační agenda byla Cohenem označena jako téma náchylné k morálním panikám. Právě z toho důvodu výsledky analytické části nehodnotíme jako překvapivé a mj. potvrzující důležitost kritického přístupu k tématům podobného ražení s vědomím toho, že média upřednostní publikaci šokující a dramatické zprávy před něčím bezvýrazným, a to i na úkor informační přesnosti. Trendy, které byly pozorované v britském a rakouském kontextu výzkumu, a ze kterých vznikaly výzkumné otázky, nacházíme i v kontextu agendy české.

Resumé

The crisis was most frequently reported in the context of police and military interventions. The movement of migrants was the second most frequent frame, but also in most of the cases was related to the intervention of the security forces. Another important aspect was the political point of view. The perception of importance, apart from summer holidays season,

was based precisely on attitudes of the Czech politicians towards migration issues. Other thematic categories were given a negligible space compared to previously mentioned ones. Finally we evaluated the number of reports on the humanitarian aspect of the migration crisis as inadequate. Absence of humanitarian aspect left no space for more empathetic view of the situation.

In following questiones we discovered, that the editorial office does not distinguish between terms like asylum seeker, refugee, migrant etc. The term for „migrant“ was arbitrarily changed by the editorial staff rather on the basis of stylistic requirements. We also noted hydrological metaphors as typical for migration discourse. These methaphors portray migrants as an undesirable catastrophic phenomenon. In addition, the comparison to a natural disaster has a highly dehumanizing effect on migrants, in which the uniqueness of their fates disappears and depicts them only as a „snekaing dangerous mass“. In addition, dehumanizing metaphors do not give room for reader's empathy and facilitate an aloof approach towards migrant's often catastrophic fates. Another typical phenomenon was estimation of numbers, which only contributed to the massification of migrant's movement. Non-concretized estimations such as „hundreds, thousands, millions“ strongly implied the unmanageability and uncontrollability of migrant's movement. That, combined with catastrophic metaphors, only added to the dehumanizing effect.

The term “illegal” for migrants has been used by both editors and public officials, although the right to asylum is part of the Universal declaration of Human Rights. The attribute of illegality implies certain criminality of migrants, who in fact did nothing unlawful. Editorial staff used the attribute „illegal“, both in the headlines and in articles only until September. However, since October, we have observed a significant limitation of the term, which may have been due to better knowledge about the inappropriateness of this phrase. Restricting the attribute „illegal“ could also have helped a more gentle representation of migrants at the time of the greatest exposure of migration crisis.

Another research question was to find out whether articles overstate the (by S. Cohen's definition) deviant behavior of migrants. Migrants have been described as potential terrorists, cultural subversives, church firelighters, fraudsters who only came to abuse the asylum system, or as violent aggressors. We can only assume that the editors deliberately chose these statements, because they found them dramatic and rather attractive for potential readers. These statements, explicitly emphasizing the deviant features and differences of migrants, did not oppose the expression of the so-called „other party to the dispute“, the migrants themselves. That we have discovered in a the last research question. It became

apparent that the articles lacked the voice of the migrants themselves, which had a highly disqualifying potential for their defense. We consider this, combined with previous findings, as a great offense to the detriment of migrant's media image. The migrants who have been subject of media representation were actually represented by the voices of others.

The migration agenda was identified by Cohen as a subject prone to moral panic. It is for this reason that we do not find the results of our research surprising and only confirming the importance of a critical approach to themes of similar punching, knowing that the media will prefer the publication of shocking and dramatic news to something bland, even at the expense of information accuracy. Trends, which were observed in the British and Austrian research context and from which the research questions arose, are also found in the context of the Czech agenda.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Barbora Janů

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra bohemistiky

Název práce česky: Analýza pokrytí migrační krize na titulních stranách deníku Právo

Název práce anglicky: Analysis of the migration crisis on front pages of the Czech daily Právo

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Polách, M.Phil., Ph.D.

Počet znaků: 115 474

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 25

Počet internetových zdrojů: 29

Bakalářská práce se zabývá vybranými aspekty a trendy ve ztvárnění tzv. migrační krize na titulních stranách deníku Právo. Cílem práce bylo potvrdit či vyvrátit přítomnost trendů, které byly v migračním diskurzu popsány v zahraničních studiích a v teorii morální paniky. Šest výzkumných otázek bylo zkoumáno kvantitativní obsahovou analýzou, která následně prokázala přítomnost všech sledovaných trendů i v českém kontextu. Výsledky analýzy byly posléze interpretovány a shrnuty jak v dílčích kapitolách analytické části, tak i v závěru práce.

The bachelor thesis deals with selected aspects and trends in the media representation of the so-called migration crisis on front pages of the daily Právo. The aim of our thesis is to confirm or refute the presence of trends that were previously described in foreign studies and also in the theory of moral panic. We defined six research questions according to those studies and theories. Media content was examined by quantitative content analysis, which proved the presence of all monitored trends. We demonstrated and interpreted results in individual chapters of the analytical part and summarized results in the resume.

Klíčová slova:

Migrační krize, morální panika, agenda-setting, gatekeeping, reprezentace, migrace

Key terms:

Migration crisis, moral panic, agenda-setting, gatekeeping, representation, migration

Seznam zdrojů

Literatura:

- BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-099-2.
- BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.
- COHEN, Stanley. *Folk devils and moral panics: the creation of the mods and rockers*. 3rd ed. London: Routledge, 2002. ISBN 0-415-26712-9.
- ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.
- ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5.
- EISENSTADT, S. N. a Horst Jürgen HELLE. *Perspectives on sociological theory*. Beverly Hills, Calif.: SAGE Publications, c1985. ISBN 0-8039-9715-9.
- ENTMANN, Robert. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, Autumn 1993
- FARRELL, Michelle, Eleanor DRYWOOD a Edel HUGHES. *Human rights in the media: fear and fetish*. New York, NY: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-64581-3.
- FARRELL, Michelle, Eleanor DRYWOOD a Edel HUGHES. *Human rights in the media: fear and fetish*. New York, NY: Routledge, 2019. ISBN 978-1-138-64581-3.
- HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.
- JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3.
- LEEDS-HURWITZ, W. (2016). Bateson, Gregory. *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*, pp.1-4.
- MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.
- MCCHESENEY, Robert Waterman. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Přeložil Barbora HOLUBOVÁ. Všeň: Grimmus, 2009. Média. ISBN 978-80-902831-2-1.
- MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. Přeložil Marcel KABÁT, přeložil Jan JIRÁK. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-338-3.

- OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.
- OSVALDOVÁ, Barbora ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. 2., upr. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.
- PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 3. vyd. Jíloviště: Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-239-9284-7.
- PHILO Greg, BRIANT Emma, DONALD Pauline. *Bad news for refugees*. Pluto Press, 2013 ISBN: 978-0745334332
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-9.
- SEDLÁKOVÁ, R. 2010. „Prasečí chřipka jako příklad panické pseudoudálosti.“ Pp. 229–259 in *Kultura–Média–Komunikace*, r. 4, č. 2, ISSN 1804-0365.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Vybraná sociologická témata: kapitoly ze sociologie pro kombinované studium*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7394-178-9.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SIEBERT, Fred S., Theodore PETERSON a Wilbur SCHRAMM. *Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do*. Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1956. ISBN 08-369-8173-1.
- TRAMPOTA, Tomáš - VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 9788073670962.

Online zdroje:

- EL REFAIE, Elizabeth. *Metaphors we discriminate by: Naturalized themes in Austrian newspaper articles about asylum seekers*. *Journal of Sociolinguistic* [online]. University of Bradford, 2011, (5/3), 352-371 [cit. 2019-09-29]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>
- ENTMAN, Robert M. Framing: Toward Clarification of A Fractured Paradigm. In: *Journal of Communication* 43, 1993, č. 4, s. 51–58 [online]. [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net>
- EUROSTAT. *The refugee crisis through statistics. A compilation for politicians, journalists and other concerned citizens* (2017:19-23); *Asylum statistics*, Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/>
- KŘÍŽKOVÁ, Martina. *Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů*. *Migrace online*. 2006, [cit. 2019-09-29]. Dostupné z http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/Krizkova_islam_final_1.pdf

MVČR (2016a). *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice v roce 2015*. [cit. 2019-09-29]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2015.aspx>>

MVČR (2016b). *Žádosti o mezinárodní ochranu v prosinci 2015. Top 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2015*. [cit. 2019-09-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/cs-stat-prosinec-2015-2-pdf.aspx>

NUJ. *'Fair play: refugees and asylum seekers in Scotland: a guide for journalists'* [online]. Scotland: OXFAM. (2007) [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: https://www.amnesty.org.uk/files/fairplay_sep07_15.pdf

OSN. Úmluva o právním postavení uprchlíků. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>

POLÁŠKOVÁ, Tereza. *Obraz kauzy Černobyl ve vybraných českých tištěných médiích v roce 2011 – po 25 letech od havárie jaderného reaktoru* [online]. Brno, 2012 [cit. 2019-10-28]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ln2ypx/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Jiří Pavelka, CSc.

RADA EU. *Mimořádné zasedání Evropské rady, 23. dubna 2015*. <https://www.consilium.europa.eu> [online]. [cit. 2019-09-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2015/04/23/#>

SEDLÁKOVÁ, Renáta, LAPČÍK, Marek, BUREŠOVÁ Zdenka. *Analýza mediální reprezentace tématu emigrační vlny z islámských zemí do Evropy a reakcí české politiky a společnosti na tuto emigrační vlnu*. [online]. Český rozhlas, 2016 [cit. 1.9.2019]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03588580.pdf

SLOUKOVÁ, Andrea. *KONCEPT MORÁLNÍ PANIKY V MÉDIÍCH* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2019-10-28]. Available from: <<https://theses.cz/id/zjpnyp/>>. Bachelor's thesis. Palacký University Olomouc, Philosophical Faculty. Thesis supervisor Mgr. Petra Chvojková.

THREAGOLD, Terry. *The Media and Migration in the United Kingdom, 1999 to 2009* [online]. [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: www.migrationpolicy.org/pubs/TCM-UKMedia.pdf

TKACZYK, Michal – POSPĚCH, Pavel – MACEK, Jakub. *Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize (výzkumná zpráva)* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2019-10-28]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

TKACZYK, Michal. *"Na hranicích musí panovat zákon a pořádek": Analýza budování mediální agendy a mediální reprezentace tzv. migrační krize v denících Právo a MF Dnes* [online]. Brno, 2018 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/qf1n6/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Jiří Pavelka, CSc.

UNHCR 2015. *Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record* [online]. 1. 7. 2015 [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/>

UNHCR. *Global trends. Forced displacement in 2015* [online]. Geneva, Switzerland, 2016 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>

UNHCR. Operational portal refugees situations: Mediterranean situation. <https://unhcr.org> [online]. [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>

VOLEK, Jaromír. *Konstrukce morální paniky a sociální exkluze*. [online]. Fakulta sociálních studií, BRNO, 2000 [cit. 2019-09-28]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

Seznam novinových článků (řazeno dle data):

10. –11. 1. 2015: Babiš: Musíme být solidární vůči uprchlíkům, ale musíme brát v potaz také rozdíl kultur, tradic a hodnot
19. 1. 2015: Přijmeme uprchlíky ze Sýrie. Křesťany, nebo i muslimy?
21. 4. 2015: Tragédie utečenců pokračuje
28. 5. 2015: Brusel nutí Česku novou kvótou více uprchlíků
1. 6. 2015: Na Evropu se valí vlna migrace
4. 6. 2015: Uprchlíci v Česku jen přestupují, míří na západ
6. –7. 2015: Chovanec: Běženci jsou chudáci, ale nenecháme si rozvrátit zemi
6. –7. 2015: Vodními děly na uprchlíky
10. 6. 2015: Uprchlíci: Vláda riskne nelibost EU
16. 6. 2015: Past na syrsko-turecké hranici.
17. 6. 2015: EU: Většina pro kvóty chybí
18. 6. 2015: Český ortoped v Jordánsku operoval malé uprchlíky
20. – 21. 6. 2015: Uprchlíky posíláme zpět.
22. 6. 2015: Léčení 14 syrských dětí odloženo
22. 6. 2015: V Bratislavě zatčeno 60 Čechů
23. 6. 2015: Nevyléčitelně nemocné syrské děti přijmout nemůžeme
23. 6. 2015: Policie vrací většinu běženců, odkud přišli
24. 6. 2015: Maďarsko zastavilo azylovou dohodu
26. 6. 2015: Srbsko-maďarské hranice překračují migranti po stovkách
29. 6. 2015: Lidé ve Vyšních Lhotách mají z uprchlického tábora strach
30. 6. 2015: Babiš: Evropská unie by měla mít uprchlické tábory v Africe
14. 7. 2015: Maďarsko spustilo stavbu bariéry a hranicích
15. 7. 2015: Hraniční bariéra už má základy, ale běženci ji v klidu obcházejí
20. 7. 2015: Rušno na Václavském náměstí.
23. 7. 2015: Největší riziko nákazy od běženců: nemoci přenosné vzduchem
30. 7. 2015: Stovky nových běženců na Sicílii
31. 7. 2015: Útoků na imigranty přibývá
1. –2. 8. 2015: Maďar se v kamiónu snažil propašovat 76 běženců
1. –2. 8. 2015: Zadržení uprchlíci v Jezové se bouří a ničí zařízení
3. 8. 2015: Zeman chce 1500 vojáků na ochranu hranic
4. 8. 2015: Plot v Maďarsku staví i armáda
4. 8. 2015: Zadržení Maďaři jsou zřejmě profesionální pašeráci lidí
5. 8. 2015: Pracovníci uprchlického tábora v Bělé čelí hrozbě nemocí i častým výhružkám
6. 8. 2015: Policie bude sledovat pohyb běženců z Bělé
7. 8. 2015: Z Bělé propuštěny stovky nelegálů
8. –9. 8. 2015: Kmoníček: Tyto uprchlíky zvládneme, dalším vlnám ale už musíme zabránit
10. 8. 2015: Ostrá výměna názorů.
11. 8. 2015: Další běženci na řeckých ostrovech.
15. 6.–16. 8. 2015: Boj o vodu.
15. 6.–16. 8. 2015: Němci už k nám vrátili první stovku uprchlíků
17. 8. 2015: Balkánskou trasou proniká do Unie 2000 běženců denně
- 21.8. 2015: Makedonie vyhlásila kvůli běžencům mimořádný stav
- 22.–23.8. 2015: Přibývá dětských běženců. Z ústavů však hned mizí
- 22.–23. 8. 2015: Chtějí do Makedonie.
25. 8. 2015: Převaděči už plní české věznice
26. 8. 2015: Vlna imigrantů se valí do Maďarska

28. 8. 2015: Příliv migrantů pokračuje
28.8. 2015: Převaděč nechal udusit v dodávce desítky běženců
31. 8. 2015: Z uprchlíků může těšit Babišovo ANO
2.9. 2015: Je to stěhování národů. Přijdou milióny
3.9. 2015: Obrat: Syřany pustíme do Německa
3.9. 2015: Budapešťské nádraží v obležení tisíců běženců
5.–6. 9. 2015: Sobotka: Pomáháme, ale má to své meze. Okřikování odmítám.
5.–6. 9. 2015: Běženci vyrazili na Vídeň pěšky. S fotkami Merkelové
5.–6. 9. 2015: Dagmar Havlová: Vašek by rozhodně byl pro pomoc lidem prchající před válkou
7. 9. 2015: Bavorsko žádá o pomoc, ale z jihu se chystají na pochod další tisíce
7. 9. 2015: Ministr Chovanec: Nezbytná je ochrana hranic EU a nekompromisní vracení
8. 9. 2015: Brusel: Česko má přijmout další tři tisíce běženců
8. 9. 2015: Čekání na vlak
9. 9. 2015: Experti: Uprchlíci zostřili jazyk politiků
10. 9. 2015: Východ a Západ se kvůli kvótám rozpoltil
11. 9. 2015: Vlna migrantů se valí z Maďarska do Německa
12. – 13. 9. 2015: Migranti míří pěšky přes hranice za svým snem
12. – 13. 9. 2015: Schwanzerberg: Češi přežili jiné pohromy, přežijí i uprchlíky
14. 9. 2015: Německo si neví s přívalem rady
15. 9. 2015: Česko znovu odmítlo kvóty
16. 9. 2015: Česko už má krizový scénář: zavřít hranice a nasadit armádu
17. 9. 2015: Běženci vzali přechod ztečí
17. 9. 2015: Dienstbier naštvál vládu: bral by až 15 tisíc uprchlíků
18. 9. 2015: Česko asi přijme další tisíce
19.–20. 9. 2015: Na operaci dorazí jediné syrské dítě, rodiče dalších chtějí do USA
19. –20. 9. 2015: Berlín chce odmítače kvót přehlasovat
19.–20. 9. 2015: Bělobrádek: Kvótám se budeme bránit soudně
21. 9. 2015: Příval běženců nekončí. Do EU za víkend dalších 25 tisíc.
22. 9. 2015: Sobotka potvrdil: Kvóty odmítneme
23. 9. 2015: Přehlasování! Kvóty budou
24. 9. 2015: Sobotka: Unie musí zpomalit příval běženců
26.–28. 9. 2015: Martin Stropnický: Evropa není globální Ježíš
29. 9. 2015: Příval běženců mírně zpomalil
1.10. 2015: Vojáci a policisté
1. 10. 2015: Němci žádají Česko: vydejte nám převaděče z D 5
2. 10. 2015: Sněmovna odmítla časově neomezené povinné kvóty
2. 10. 2015: Zachráněny na Lesbu
3.–4. 10. 2015: Česko se chystá na nejhorší. Chce dát vytisknout do zásoby 150 tisíc dokladů pro migranty
3.–4. 10. 2015: Robejšek: je nesporné, že část migrantů přichází škodit
7. 10. 2015: Běh do lepších časů.
9. 10. 2015: Bude-li třeba, neprojedou vlaky
10. – 11. 10. 2015: V rámci kvót odletělo do Švédska prvních 19 Eritrejců
13. 10. 2015: V Drahonicích jsou první běženci. Nechtělo se jim tam
19. 10. 2015: Malého uprchlíka by si do své péče vzali, Roma ale raději ne
19. 10. 2015: Na západ přes Slovinsko
20. 10. 2015: Brusel chce od jara místo pro dalších 200 tisíc migrantů
21. 10. 2015: Příval běženců ve Slovinsku
23. 11. 2015: OSN v Česku: Ublížíte migrantům a váš prezident je islamofob
24.–25. 10. 2015: Babiš: zavřít hranice. Jiné řešení migrační krize nemá.
24.–25. 10. 2015: Napětí v Berkasovu.
26. 10. 2015: Prověřte to osobně, zve ČR kritiky
26. 10. 2015: Zeman: Děti mají jako živé štíty
26. 10. 2015: Další migranti v Řecku
29. 10. 2015: Na demonstraci proti migrantům zasahovali těžkooděnci
3. 11. 2015: Vídeň zpřísní podmínky pro azylanty
4. 11. 2015: Lybijský Tripolis hlásí zaplavit Evropu migranty

5. 11. 2015: Migranti: Bavorsko chystá žalobu na německou vládu
6. 11. 2015: Fleš
7.–8. 11. 2015: Cílek: Je to teprve začátek. Do pohybu se může dát kvůli suchu miliarda lidí.
7.–8. 11. 2015: Zima je neodrazuje.
10. 11. 2015: Nový běženci z Řecka.
12. 11. 2015: Malta má zabránit příval
12.11. 2015: Drama v Drahonicích: hladovka i útok na ochranu
13. 11. 2015: Švédové zavedli kontroly.
14.–15. 11. 2015: Není uskutečnitelné aby si lidé ve statisících přicházeli vyzvednout do Evropy to, co jim chybí
14.–15. 11. 2015: Zima v nové džungli
20. 11. Fleš
21.–22. 11. 2015: Chovanec: Muslimové u nás nejsou problém, migrační krize to však může změnit
25. 11. 2015: Tomáš Pojar: Mladí uprchlíci by měli raději s puškou v ruce bránit rodiny a svoje města
27. 11. 2015: Sobotka: Po celou migrační krizi máme bezpečnost pod kontrolou
3. 12. 2015: Bitky na hranici
5. – 6. 12. 2015: Babiš: Se Zemanem souhlasím
8. 12. 2015: Přiznání za podmínku? Pašeráci uprchlíků licitují o trestu.
9. 12. 2015: Fleš
10. 12. 2015: Čeští vojáci pomáhají Slovincům rozpoznávat mezi utečenci Talibánci
15. 12. 2015: Merkelová chce omezit příchod dalších běženců
19.–20. 12. 2015: Sobotka: Vydírání odebráním fondů kvůli migrantům je nepřijatelné
28. 12. 2015: Česko nemůže být pro všechny, vzkázal Zeman

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů:

Graf 1: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva	29
Graf 2: Migrační agenda v září	30
Graf 3: Rámce deviantního chování migrantů	49

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva dle měsíců	28
Tabulka 2: Vývoj počtu textů na titulní straně Práva dle čtvrtletí	29
Tabulka 3: Tematické kategorie v období leden–květen	31
Tabulka 4: Tematické kategorie v červnu	32
Tabulka 5: Tematické kategorie v červenci	33
Tabulka 6: Tematické kategorie v srpnu	34
Tabulka 7: Tematické kategorie v září	35
Tabulka 8: Tematické kategorie v říjnu	36
Tabulka 9: Tematické kategorie v listopadu	37
Tabulka 10: Tematické kategorie v prosinci	37
Tabulka 11: Struktura dotazovaných	38
Tabulka 12: Shrnutí tematické agendy	39
Tabulka 13: Přehled užití pojmu „nelegální migrant“	42
Tabulka 14: Označení migranta v titulcích Práva	45
Tabulka 15: Struktura vyjádření migrantů	54

Přílohy

Identifikační proměnné:

Datum: 1. 1. 2015 atp.
Číslo: číslováno chronologicky
Název článku: titulek článku pokud sdělení neobsahuje titulek: fleš č.1 atp.

Analytické proměnné:

Tematická kategorie 1 („TK1“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 2 („TK2“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 3 („TK3“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 4 („TK4“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 5 („TK5“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 6 („TK6“)	0 Ne 1 Ano
Tematická kategorie 7 („TK7“)	0 Ne 1 Ano
Užití spojení „nelegální migrant“ („nelegalita“)	0 Ne 1 Ano
Vyjádření migranta („vyjádření“)	0 Ne 1 Ano
Deviantní chování migranta („folk devil“)	0 Ne 1 Ano
Označení pro migranta v titulce („označení“)	0 Žádný z hledaných pojmů 1 Uprchlík 2 Utečenec 3 Běženec 4 Nelegál 5 Migrant 6 Imigrant 7 Číselný údaj 8 Azylant 9 Příval 10 Vlna 11 Příliv 12 Národnost